

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927.

Första kammaren.

Nr 19.

Onsdagen den 30 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **Meurling**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Ljunglunds interpellation angående rätten till tidningsförsäljning å statens järnvägar m. m., erhöll ordet och yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag anhåller att i och för besvarande av de av herr Ljunglund till mig riktade frågorna få lämna en framställning av nu gällande överenskommelser, som beröra tidningsdistributionen inom statens järnvägars områden.

Ang. rätten till tidningsförsäljning å statens järnvägar m. m.

Genom kontrakt av år 1911 medgav järnvägsstyrelsen Aktiebolaget Svenska pressbyråns rättighet att å statens järnvägars stationer och tåg ensam bedriva försäljning av tidningar, tidskrifter, resehandböcker och andra tryckalster av litterärt innehåll ävensom av kartor, vykort och vyfotografier. Försäljningen skulle äga rum genom kolportörer och s. k. tågbud samt från fasta försäljningslokaler, vilka i regel anordnades av bolaget men i vissa angivna fall tillhandahöllas av statens järnvägar. Kontraktet gällde för femårsperioden 1912—1916 samt vidare beroende på uppsägning. Såsom ersättning erlades av bolaget en årlig avgift av 16,000 kr. under de två första och 20,000 kr. under de följande åren. Kontraktet uppsades år 1917 av järnvägsstyrelsen, men förlängdes från och med år 1918 på ytterligare tio år mot en till 35,000 kr. förhöjd årlig avgift.

Den 22 sistlidne januari har detta kontrakt av järnvägsstyrelsen ånyo uppsagts samt upphör sålunda med innevarande år. Styrelsen, som funnit den av bolaget erlagda avgiften för låg, har meddelat sig ämna genom infordrande av anbud i öppen tävlan söka utvinna en skäligare ekonomisk valuta av affären.

Jag vill i detta sammanhang erinra, att den avgift, som inflyter för försäljningsrättigheten i fråga skall jämlikt Kungl. Maj:ts reglemente för statens järnvägars änke- och pupillkassa oavkortad tillfalla denna anstalt. Det är för järnvägsstyrelsen givetvis en klar plikt att bevaka den rätt till inkomst, som sålunda tillerkänts detta ändamål.

Må det så, innan jag går vidare, tillåtas mig att lämna några kortfattade upplysningar även om det företag, Aktiebolaget Alga, som av interpellanten berörts i detta sammanhang.

För tillgodoseende av den resande allmänhetens behov har, som bekant, sedan länge försäljning av frukt, karameller, tobak, läskedrycker och dylikt förekommit vid vissa stationer. Initiativet till dylika försäljningar var ända till för ett tiotal år sedan beroende på den olika företagsamheten på olika platser, ofta hos stationspersonalen själv. Olägenheter härav uppträdde givetvis och klagomål samt offentlig kritik saknades icke beträffande de ojämnheter, som förekommo med avseende på priser och kvaliteter, vissa kioskers olämplighet och utseende, m. m. En välbehövlig ändring på detta område åstadkoms år 1918, då Aktiebolaget Alga medgavs rätt att från av bolaget uppförda kiosker idka

Ang. rätten
till tidnings-
försäljning
å statens järn-
vägar m. m.

(Forts.)

sådan försäljning, som nyss angivits. För reda och ordning har sörjts genom bolagets skyldighet att icke överskrida de å respektive orter gällande handelspriserna, samt att företaget sina byggnadsritningar till styrelsens granskning. Kontraktet avsåg tiden 1918—1923 med vidare förlängning beroende på sex månaders uppsägning. Avgiften regleras efter hand beroende på tillkomsten av nya handelskiosker och ökat värde av äldre kioskplatser. År 1917, före uppgörelsen med Alga, uppgick inkomsten av statens järnvägars plattformsförsäljning till 6,200 kr.; för närvarande har den drivits upp till 23,700 kr. per år. Även denna avgift tillfaller statens järnvägars änke- och pupillkassa.

Av vad jag nu sagt torde framgå, att tidningsdistributionen inom statens järnvägars område är ett monopol i den meningen att rätt till ensamförsäljning av tidningar föreligger under kontraktstiden. Emot denna anordning lär väl ur ordningssynpunkt någon rimlig invändning knappast kunna göras och det förefaller mig så mycket osannolikt, att det är mot detta slag av monopol, som interpellanten riktar sig, som han ju tvärt om för egen del kraftigt pretenderar att just ett dylikt monopol skall tilldelas Svenska tidningsutgivareföreningen. Interpellantens betänkligheter synes däremot rikta sig mot att denna upplåtelse överhuvud taget lämnats till vad han kallar »herrarna Bonniers och Hirschs bolag» och han beklagar, att denna upplåtelse redan synes »hava förvandlats till ett *privatmonopol, synnerligen starkt förankrat genom statens tillhjälp* för en oöverskådlig framtid, därest kungl. järnvägsstyrelsens planer fullföljas» samt förklarar »att blotta tillvaron av denna helt igenom på enskild vinning inriktade betydande affär hotar att medföra stora faror för pressens självständighet och oberoende».

I vad mån farhågorna för svenska pressens självständighet och oberoende på grund av lösnummerförsäljningens ordnande på statens järnvägar äro grundade kan jag givetvis icke bedöma; även om jag i detta avseende har den största respekt för interpellantens omdöme har jag dock ej kunnat undgå att konstatera, att uppfattningen i denna fråga är långt ifrån enhällig bland landets tidningsmän. Däremot anser jag mig berättigad att bestämt bestrida, att något av vad som hittills förekommit eller kunnat påvisas angående järnvägsstyrelsens åtgöranden eller planer i denna fråga rättvisligen kan betecknas såsom en statens tillhjälp att för en oöverskådlig framtid starkt förankra försäljningsrättigheten som ett monopol för Svenska pressbyrån. Interpellantens påstående om ett privatmonopol i denna mening saknar enligt min uppfattning varje stöd i föreliggande förhållanden och jag anser mig ej kunna undandraga mig att till belysande härav erinra om några av interpellanten välkända, ehuru i interpellationen ej särskilt nämnda omständigheter.

Jag ber då först att få erinra om att när nu gällande avtal slöts — år 1917 således — så skedde detta efter fri tävlan, men att då icke någon som helst betänksamhet från tidningarnas sida att låta Svenska pressbyrån omhändervärd distributionen eller önskan att själva övertaga denna yppades. Jag betraktar nämligen *icke* det erbjudande, som vid detta tillfälle lämnades av tidningen Fäderneslandet att övertaga hela tidningsdistributionen såsom något allmängiltigare uttryck för pressens önskan i denna riktning! Det lär väl därför även vara svårt att hävda, att nu gällande distributionsavtal tillkommit mot pressens eget goda minne eller som ett hot mot dess självständighet. Ej heller mot sättet för avtalets fullföljande under de nu gångna tio åren hava några väsentliga erinringar gjorts från pressens sida. Järnvägsstyrelsen har i sitt avtal med pressbyrån tillförsäkrat sig viss rätt att i dylika fall bevaka tidningarnas intressen. Endast i ett fall har i detta avseende framställning gjorts, nämligen angående införande av bestämmelse om full opartiskhet vid utrop av tidningar. Härför erforderlig ändring i avtalets föreskrifter vidtogs även omedelbart. I övrigt har tidningarnas intressen, så vitt jag förstår, kraf-

tigt främjats; lösnummerförsäljningen har betydligt uppdrivits och redovisningarna hava säkerställts. Interpellanten har själv inför tidningsutgivarna intygat, att företagets skötsel varit oklanderlig. Ej heller i kontraktets fullföljande kan jag sålunda skönja några planer från järnvägsstyrelsen till pressbyråns förmån kontra tidningsutgivarna.

När nu järnvägsstyrelsen i god tid före uppsägningstiden uppsagt avtalet till upphörande vid kontraktstidens utgång med innevarande år, så har detta skett bland annat för skäligen reglering av den årliga avgiften, men givetvis även med vetskap att Svenska tidningsutgivareföreningen numera möjligen skulle vilja själv övertaga distributionsrätten. Jag tillåter mig att i detta avseende nämna några belysande data. Den 26 sistlidna november tillsatte föreningen en kommitté för att utreda möjligheterna att bilda ett pressens eget distributionsföretag. Den 22 efterföljande januari uppsade järnvägsstyrelsen kontraktet med Svenska pressbyrån i syfte att annonsera försäljningsrätten till fri tävlan, den 28 januari skrevo kommitterade till järnvägsstyrelsen och anhöllo att tiden för avgivandet av anbud måtte med hänsyn till den av föreningen igångsatta utredningen bestämmas till den 30 instundande juni, den 31 januari meddelade järnvägsstyrelsen kommitterade att deras önskan i detta avseende skulle tillmötesgå och samma dag översände järnvägsstyrelsen till ordförändarna i såväl Svenska tidningsutgivareföreningen som i Publicistklubben förslag till kontrakt för nästa upplåtelseperiod med begäran om deras uttalande angående lämpligheten av de ifrågasatta villkoren och bestämmelserna. Jag konstaterar att dylikt yttrande ännu ej inkommit, varför tyvärr ännu ej de nya bestämmelserna kunnat fastställas och annons om anbuds inlämnande utfärdas.

Mot bakgrunden av vad jag sålunda anfört är det mig omöjligt att förklara interpellantens uppgifter, att villkoren för nästa upplåtelseperiod redan skulle vara fastställda samt att »järnvägsstyrelsen för sin del på olika sätt avböjt, att pressen ställes på jämlik fot med firmorna Bonnier och Hirsch i fråga om erhållandet av antydd försäljningsrätt».

Jag måste emellertid i detta sammanhang även upptaga till belysning de uppgifter, som i interpellationen lämnats angående Aktiebolaget Algas verksamhet. Interpellanten anser nämligen denna verksamhet stå i sådant samband med tidningsdistributionen, att tidningsägarna därigenom på förhand skulle sättas ur stånd att konkurrera med de gynnade firmorna Bonnier och Hirsch om rätten att försälja sina egna produkter. Bland de uppgifter, som interpellanten lämnar till bestyrkande härav vill jag i detta sammanhang särskilt beröra en.

Interpellanten meddelar nämligen, att Algas rörelse vid järnvägsstationerna årligen inbringar 3 à 4 gånger netto det belopp, som hittills utgått i årlig avgäld för tidningsförsäljningsrätten, varför Algabolagets ägare alltså skulle hava ett ofantligt försprång framför andra konkurrenter om denna rätt. Sannolikt grundas denna uppgift på att bolaget år 1925 redovisade en årsvinst av 108,500 kronor. Det är emellertid att märka, att denna nettovinst ingalunda, såsom interpellanten anför, hänförs sig enbart till bolagets rörelse vid järnvägsstationerna. Genom järnvägsstyrelsen har i nu föreliggande sammanhang bolagets böcker underkastats granskning, varvid konstaterats att bolagets rörelse vid statens järnvägar utgör omkring 20 % av hela rörelsen och att nettovinsten från denna gren av verksamheten kan beräknas till omkring 22,000 kronor. Då denna nettovinst endast uppgår till något mer än hälften av den nuvarande arrendavgälden i stället för tre à fyra gånger densamma, så synes den knappast kunna spela någon avgörande roll vid en blivande konkurrens. Att Alga genom en driftig skötsel och skicklig ledning gör god vinst på sin verksamhet i övrigt utom statens järnvägars områden kan ju rimligen icke indragas i den

Ang. rätten till tidningsförsäljning å statens järnvägar m. m.

(Forts.)

Ang. rätten
till tidnings-
försäljning
å statens järn-
vägar m. m.
(Forts.)

här föreliggande frågan, eller betecknas som en favör som statens järnvägar lagt i firmorna Bonniers och Hirschs händer.

Tiden medger nu icke att i detta sammanhang gå närmare in på de tolkningarna av § 3 i Algakontraktet och § 10 i pressbyråkontraktet, som interpellanten gjort för att visa vilka ytterligare favörer Alga har att räkna med vid en blivande konkurrens med en ny ensamförsäljare. Må det här endast tillåtas mig att erinra, att bestämmelserna hava ett direkt motsatt syfte mot det angivna och att Alga inom statens järnvägars område är definitivt avskuren från all konkurrens med den som därstädes erhåller ensamrätt till tidningsförsäljning. Från sina järnvägs kiosker kan ej Alga sälja en enda tidning utan på uppdrag eller efter medgivande av innehavaren till försäljningsrätten.

Och om jag härtill lägger en erinran om, att Alga — vilket interpellanten tycks hava helt förbisett — ej ens har ensamrätt till uppförande och förhyrande av statens järnvägars plattformskiosker, samt att en ensamförsäljare av tidningar, som mot förmodan ej kan träffa överenskommelse med Alga om skäliga villkor för tidningskommission, själv kan söka rätt att uppföra eller förhyra de erforderliga tidningskioskerna, så torde väl i själva verket Algas betydelse för konkurrensen om tidningarna och därmed för svenska pressens självständighet och oberoende vara, vad på statens järnvägar ankommer, reducerad till ringa mått och i varje fall av interpellanten betydligt överskattad. Jag förstår, uppriktigt sagt, ej interpellantens farhågor i denna punkt, då han i sitt föredrag i denna fråga inför tidningsutgivareföreningen senaste hösten tvärtom gav uttryck åt den uppfattningen, att ett frånskiljande av hela kioskaffären vore för pressen förmånligast och i sak lämpligast. Men skulle den ärade interpellanten det oaktat under sina fortsatta utredningar finna, att det kan höra till pressens viktiga intressen att även försälja sötsaker och läkeroltabletter m. m., samt han härför kan vinna intresse hos sina kolleger, så tror jag mig kunna försäkra, att järnvägsstyrelsen med nöje skall upptaga diskussionen om förbättrad ekonomisk ersättning för ett sådant övertagande.

Om jag så slutligen övergår till de direkta frågor, som av interpellanten riktats till mig, så vill jag på den första: »Anser herr statsrådet, att en uttryckt önskan från pressens sida att få övertaga tidningsförsäljningen är förtjänt av minst lika stort beaktande och tillmötesgående som firmorna Bonniers och Hirschs avsikt att även hädanefter få omhändervärdna nämnda försäljningsrätt?» svara ett obetingat ja samt hänvisa till att det nuvarande kontraktets uppsägning, anbudstidens fastställande i enlighet med tidningsutgivareföreningens önskan samt de nya kontraktsförslagens översändande till föreningens granskning skett i detta uttryckliga syfte.

Såsom andra fråga nödgas jag betrakta den fristående satsen: »Finner icke herr statsrådet detta vara betänkligt?» vilken jag förmodar syftar på de favörer, som genom bolaget Alga lagts i firmorna Bonniers och Hirschs händer. På denna fråga vill jag svara ett lika klart nej samt hänvisa till att dessa s. k. favörer äro av statens järnvägars åtgöranden oberoende eller av interpellanten väsentligt överskattade samt i de senare fallen ej av annan art än som skäligen bör tillkomma varje innehavare av kioskarrendet; kan arrendavgiften för handelskioskerna genom konkurrens höjas, ser jag detta givetvis gärna.

Den tredje frågan lyder: »Finner herr statsrådet denna järnvägsstyrelsens åtgärd lämplig just nu, innan tidningsutgivareföreningen blivit i stånd att få del av sina kommitterades rapport?» På denna fråga, vilken syftar på järnvägsstyrelsens angivna avsikt att annonsera det nya arrendet av tidningsförsäljningsrätten redan den 1 april, ber jag såsom svar få erinra, att styrelsens avsikt varit grundad på förutsättningen att publicistklubben och tidningsutgivareföreningens yttranden skulle enligt anmodan inkomma till styrelsen före

den 25 mars. Då detta nu icke skett, kommer givetvis ej heller annonseringen att kunna ske den 1 april utan uppskjutes, enligt vad jag förvissat mig om, i avvaktan på föreningarnas yttranden. Då emellertid interpellanten låtit förstå, att dessa ej kunna förväntas förr än efter tidningsutgivareföreningens ordinarie vårmöte i medio eller senare delen av maj månad samt att man redan nu kan förutse stora avvikelser från järnvägsstyrelsens förslag, så måste jag kraftigt understryka risken och olägenheterna ej minst för den eventuella nya anbudsgivaren att uppskjuta det nödvändiga samarbetet med järnvägsstyrelsen till i tjugutredje timmen. Jag har ej velat underlåta att redan nu vädja till interpellanten om beaktande av denna vänliga varning.

Den fjärde och sista frågan: »Anser herr statsrådet icke att även denna sida av saken är förtjänt att tagas i betraktande vid det blivande avgörandet av frågan om ensamrättigheten till tidningsförsäljning å järnvägarna?» syftar som jag förmodar på interpellantens föregångna yttrande att blotta tillvaron av den helt igenom på enskild vinning inriktade Svenska pressbyrån hotar att medföra stora faror för pressens självständighet och oberoende.

Svaret på denna fråga är, då jag själv saknar förutsättningar att bedöma, huruvida interpellantens på en djupt ideell uppfattning säkerligen grundade farhågor för Svenska pressbyråns demoraliserande inverkan äro befogade eller ej, ingalunda lätt att finna. Avser interpellanten å ena sidan, att den enskilda vinningen skall bortskäras, så måste jag bekänna, att jag icke anser det möjligt att på samma goda nivå som nu upprätthålla den tekniskt krävande och ekonomiskt vanskliga tidningsdistributionen utan att en fullt skäligen vinning beredes de affärsmässigt ansvariga intressena. Avser interpellanten å andra sidan, att utövat av denna affär och åtnjutandet av den därmed förbundna vinningen bör förbehållas tidningspressen själv, så vill jag giva min principiella anslutning till denna tanke, som då bör innebära att under i övrigt jämlika förhållanden pressens företrädesrätt bör klart respekteras.

Till denna principiella förklaring anser jag mig dock böra göra ett par viktiga erinringar. Den första gäller, att bakom uttrycket »tidningspressen själv» måste ligga en påtaglig verklighet, som är att bygga på. Jag behöver ej gå så långt som till det nyss omnämnda fallet, då tidningen »Fäderneslandet» anmälde sig som representant för pressen själv; men redan en avsevärd fraktionsbildning inom tidningspressen är för mig ägnad att väcka betänkligheter. Att efter en avsevärd splittring i den föreliggande frågan lägga distributionen i handen på en till antalet eller lokalt starkare begränsad del av landets press torde för min del snarast möta större betänkligheter än att för ändamålet anlita en fristående, tekniskt väl kvalificerad affärsorganisation.

Den andra erinringen gäller, att jag med »i övrigt jämlika förhållanden» måste mena ej endast i huvudsak lika ekonomiska villkor — det kan man ju något tumma på — utan även något så när jämställda förutsättningar att organisatoriskt och tekniskt ansvara för den viktiga tidningsdistributionens oklanderliga skötsel. Man må aldrig förlora ur sikte, att alla de krafter, som här mäta sina intressen med varandra, vare sig de representera statens järnvägar, tidningspressen själv eller det enskilda affärsföretaget, dock ytterst äro allmänhetens tjänare.

Herr Ljunglund: Herr talman, mina herrar! Då jag nu går att fullgöra den traditionella ceremonien att tacka herr statsrådet för den möda, han gjort sig genom att så utförligt svara på min interpellation, sker detta verkligen med en hög grad av uppriktighet. Min uppriktighet understrykes ytterligare genom min tacksamhet för, att herr statsrådet gjorde sig besväret att vid midnattstid tillstålla mig sitt svar. Men då jag är utgivare av en tidning, som kommer ut på kvällen och följaktligen arbetar under dagen, har jag tyvärr icke kunnat

Ang. rätten till tidningsförsäljning å statens järnvägar m. m.
(Forts.)

Ang. rätten
till tidnings-
försäljning
å statens järn-
vägar m. m.
(Forts.)

använda natten till att förbereda ett svar på hans mycket skarpsinniga och i många avseenden särdeles egendomliga uttalande.

Visserligen har herr statsrådet gjort vad han förmått för att ådagalägga, att mina anledningar till interpellationen icke äro hämtade ur verklighetens värld, som tvärtom även i denna lilla detalj lyckligtvis är den allra bästa bland världar. Han är till och med så älskvärd att han klappar mig på axeln och förklarar sig vara övertygad om, att jag har gått till mitt — hur skall jag säga — något lättsinniga företag, driven av en blåögd idealism, och han unnar mig, förmodar jag, av medlidande med min oskuld livet, så att jag icke varder slaktad och tillredd såsom ett litet påskalam till den förestående högtiden. Men han inmanar mig att väl betänka att tiden ilar, och att vi snart äro inne i tjugotredje timmen. Härmed har ju också gudskelov den nya tidräkningen klockan 1—24 införts i Sveriges riksdag, vilket är ett betydligt reformsteg!

Herr statsrådet tycks hysa vissa dubier huruvida jag har någon rättighet att anmäla mig såsom representant för pressen själv. Han antyder vilka mäktiga tidningar, som stå bakom den nuvarande Pressbyrån, vars ägare, som ofta blivit nämnt, är tvenne större handelshus, och han bekänner sig ha större betänkligheter att inlåta sig med tidningsutgivareföreningen än att för ändamålet anlita en »framstående tekniskt och ekonomiskt kvalificerad organisation». Det gäller ju här ytterst, säger han så vackert, att vara en allmänhetens tjänare.

Herr statsråd! Jag medger att jag går fram utan att vara utrustad med några storståtliga attribut. Jag är, såsom ni torde veta, icke helt och hållet i avsaknad av fullmakter från de svenska tidningarnas officiella sammanslutningar, men till sist är jag dock personligen ansvarig för mina ord på denna talarestol. Jag är icke försedd med någon tung rustning. Det lätta spjutet som jag bär är varken förgyllt eller doppat i smuts. Men då jag vägrar att begagna mig av sådana retoriska tillgångar som den nyss använda jämförelsen med »Fäderneslandet», fruktar jag icke att i stället mot den av eder beundrade tekniskt och ekonomiskt fullkomliga organisationen utslunga ordet: »Märk nu huru blotta sanningen skall slå er till marken!»

Herr statrådets karakteristik av den beundrade organisationen är ofullständig. De nuvarande innehavarna av Pressbyrån äro icke dess upphovsmän. Dess upphovsman var direktör F. G. T. Eklund, eller rättare några hans medhjälpare, och det var dessa, som gävo byrån dess första organisation. De gävo den också dess förnämsta agitatoriska kraft, den numera avlidne direktören Lindmark. Den stora förtjänst, som de nuvarande ägarna inlagt om byrån, skall jag icke förneka. De ha skött den i hög grad affärsmässigt i vissa hänseenden, om än denna affärsmässighet icke kan av mig till fullo gillas i en del andra hänseenden, som jag sedermera skall utveckla. Köparnas huvudsakligaste odödliga förtjänst är, att de mitt under det stormande världskriget 1915 insågo den oerhörda ekonomiska betydelsen av att komma i besittning av distributionsapparaten för landets tidningar, först och främst på Sveriges järnvägar och därmed sedermera ute i hela landet.

Det är sant att de därmed gingo att bli allmänhetens tjänare. De skattade också denna sin uppgift att få tjäna allmänheten så högt, att de betalade det anseliga beloppet av 900,000 kronor för denna sin offergärning. Det händer ju också, att om man rätt tjänar allmänheten, kan man bli icke blott en tjänande, utan också en betydligt förtjänande broder. Pressbyråns historia visar detta till full evidens. Vad de nya ägarna av byrån beträffar äro de så blygsamma, att de i viss mån dolt storleken av de offer de bragt. Ursprungligen grundade de ett bolag, som officiellt tillkännagav sig arbeta med 550,000 kronor i stamaktiekapital, och dessutom var i bolaget investerat 75,000 kronor preferensaktiekapital, som till väsentlig del befann sig i tidningspressens händer. Av

det nya bolagets kapital äges två tredjedelar av huset Bonnier och en tredjedel av huset Hirsch. Vad preferensaktierna angår inträffade med dem en egen- domlig historia. Jag har nyss nämnt den duglige organisatören, direktör Lindmark, som stod i stor gunst hos pressen, då han nämligen skötte försälj- ningen av tidningarna mycket bra. Han besökte nu alla tidningar i Sveriges rike, som ägde några preferensaktier, och grät och bad att få inlösa dessa aktier, ty hans existens berodde därpå. I annat fall kunde icke pressen få ha kvar den utmärkte mannen i spetsen för denna betydelsefulla institution. Han lyc- kades så bra med inlösningsen av preferensaktierna, att endast tio blevo över, och av dessa tio äro nio för närvarande i vad man skulle ur de nuvarande ägar- nas synpunkt kunna kalla fullt säkra händer. En enda preferensaktie är i en fri pressmans hand, men denne frie pressman har förgäves försökt använda denna nyckel till att dyrka upp låset till den väl stängda helgedom, som inne- fattar de innersta hemligheterna i Svenska pressbyrån. Varje gång han gjort detta försök har inför hans ögon upprests »jerikomurar», som ha tornat upp sig över varandra. Och då han är bosatt i landsorten, har han icke haft tid att gå i Stockholm i dagar och veckor och vänta på att få slippa in.

Dessa förhållanden förklara, att det har måst tillsättas en särskild kommitté av tidningsutgivarna för att erhålla någorlunda klarhet om hur det verkligen förhåller sig med denna betydelsefulla sak. Denna kommitté har arbetat myc- ket tungt och med mycket stora svårigheter. Vi ha icke såsom järnvägsstyrel- sen haft den glädjen att bara få titta i böckerna. Vi ha måst gå runt omkring; vi ha måst sända ut cirkulärfrågningar till tidningar, till återförsäljare, till järnvägsförvaltningar, vi ha måst göra undersökningar av nästan detektiv- mässig art på olika håll och kanter för att kunna få en någorlunda klar före- ställning om hur saken låg. Det är klart att en sådan undersökning tar tid. Jag hade för min del förutsett detta, och jag förklarade för järnvägsstyrelsen redan förlidet år, att vi behövde god tid på oss, och att vi framför allt behövde arbeta ostörda. Antagligen är det av denna grund som järnvägsstyrelsen nu två gånger å rad, med såsom jag anser kringgående av det löfte som gavs mig om denna ostördhet, försökt att pressa oss fram till att redan vid innevarande tidpunkt avge ett förhastat anbud i ena eller andra riktningen, detta oaktat det löpande kontraktet icke går ut förrän med detta års slut, och järnvägsstyrelsen icke kan göra sig ett dyft nytta med de inkomna anbuden, då den nämligen är skyldig att vänta till den 1 juli. Jag förstår icke denna dess brådska. Jag kan i all synnerhet icke tolka den på samma sätt som herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet. Om det behövs, skall jag gå djupare in på denna sak, och på den brevväxling, tyvärr alltför litet upplysande, som jag här har tillgänglig. Jag har nämligen alltid hyst den livliga övertygelsen, att jag lugnt kunnat förhandla med statsmyndigheterna muntligen, utan att efteråt få höra att jag misstagit mig, och att jag icke hört vad jag verkligen med min egna öron hört.

Våra undersökningar ha varit svåra och tidsödande, sade jag. Jag kan inte anföra ens en bråkdel av vad vi kommit underfund med, men jag skall anföra ett litet prov.

I paragraf 9 i järnvägsstyrelsens avtal med Pressbyrån heter det, att »varje tidningsutgivare äger att för sin tidnings eller tidskrifts räkning påkalla och erhålla samma provisionsvillkor, varom Pressbyrån kontrakterat med annan tidning eller tidskrift, som har lika pris och expeditionsförhållanden». Genom en cirkulärenquête hos olika tidningar ha vi kommit underfund med hur det förhåller sig med denna sak. Vi ha olyckligtvis icke fått svar från en mycket stor del av pressen — pressen har den egenheten att det är svårt att få den att svara på brev — så jag rör mig dessvärre ännu med ofullständiga siffror, ehuru jag hoppas att de skola fullständigas mer och mer. Jag har sammanställt dem

Ang. rätten till tidnings- försäljning å statens järn- vägar m. m.
(Forts.)

Ang. rätten
till tidnings-
försäljning
å statens järn-
vägar m. m.
(Forts.)

och de visa, att det är mycket ojämna provisioner som huset Bonnier, hade jag så när sagt, men jag menar naturligtvis Pressbyrån, betingar sig av olika tidningar, som utgivnas under likartade expeditionsförhållanden. Jag skall anföra några få exempel. Det förefaller mig att exempelvis östgötatidningarna, som ges ut i Norrköping och Linköping, där pressbyrån säkerligen har mycket goda och stora filialer tätt vid de stora järnvägarna, äro i fråga om expeditionsförhållandena jämställda med Stockholmspressen. Icke desto mindre finner jag att Östgöta Correspondenten årligen får betala 3,750 kronor mer i provision till firman Bonnier än den borde betala, om den betalade efter samma mått som en så litet gynnad tidning som Nya Dagligt Allehanda. Jag finner att tidningen Östgöten enligt samma mått betalar 1,875 kronor för mycket, jag finner att Östergötlands Dagblad nödgas betala 2,363 kronor för mycket, och att slutligen Norrköpings Tidningar får betala 1,368 kronor för mycket.

Nu kan man invända, att jag icke känner till vilka svårigheter som föreligga vid expedierandet av dessa olika tidningar. Men jag kan då vända uppmärksamheten till ett fall, som omfattar tidningar i en och samma stad. Jag finner då till min förvåning, att Sydsvenska Dagbladet Snällposten, som hör till de tidningar, vilka villigt och gärna förhållit sig stilla i denna fejd, dock nödgas betala ungefär 5 procent mera än de stockholmstidningar, som jag känner till — vad de som jag inte känner till betala, kan jag inte yttra mig om. Dessa 5 procent utgöra för den tidningens del 2,660 kronor om året. Skånska Aftonbladet måste betala 2,848 kronor och Skånska Dagbladet i runt tal 10,000 kronor om året mer än som rätteligen borde betalas enligt den norm, som ifrågavarande bolag har åtagit sig att följa. En egendomlighet är här, att sistnämnda tidning, som utkommer i Malmö och efter vad jag tror är organ för bondeförbundet, får betala efter en annan norm än Skånska Aftonbladet och Sydsvenska Dagbladet. Den får nämligen betala 50 procent av bruttoförsäljningens avkastning, medan de andra slippa undan med 40 procent. Jag har här talat rent ut och nämnt namn, så att man icke skall påstå, att jag döljer mig bakom fakta, som jag icke klargör. Mina siffror äro byggda på brev från tidningsförvaltningar, vilka jag givetvis har förvarat och kan förete vid varje moment. Jag nämnde, att jag icke vet, vad varje tidning betalar. Det är just det förhatliga i det hemlighetsmakeri, varmed den nuvarande Pressbyrån omger sig, att dörren står öppen för alla slags misstankar. Man vet icke, hur firman Bonnier fördelar sina gracer bland de tidningar, i vilka den själv är ekonomiskt intresserad. Jag skall i det hänseendet väl akta mig för att göra några antydningar, som kunna vara förhatliga. Jag vill däremot i stället protestera mot att detta hemlighetsmakeri föranleder till slutsatser, som äro förhastade och oriktiga. Jag har i exemplar av skandalpressen, som tillställts mig, fått läsa, att jag själv är köpt av firman Bonnier!

Jag påstår icke, att Svenska Pressbyrån genom vad jag här relaterat handlat brottsligt. Det gäller, att den som inte ser upp med ögonen får se upp med pungen. Men tidningarnas ögon visavi Pressbyrån ha blivit förbundna. Dyligt förklarar kanske, herr statsråd, att en hel del av dem utan att därför med rätta stämplas med Fäderneslandsstämpeln vilja ha rent spel och papperen på bordet. De sammanställningar, som av oss gjorts av Svenska Pressbyråns förvaltningsberättelser för åren 1915—1925, visa ganska förvånande siffror. Nu vill jag säga, att dessa förvaltningsberättelser emellanåt i många stycken äro mycket tystlåtna. Jag har icke heller här några fullständiga siffror. Innan jag går in på dem jag emellertid har, bör jag kanske förutskicka, att de nuvarande ägarna av Svenska Pressbyrån varit dess verkliga innehavare ända sedan år 1915; de seglade i tre år under direktör Eklunds flagg så att säga, i det de fingo begagna hans kontrakt. År 1917 gjorde de själva upp ett kontrakt, som räckte i tio år. De ha sålunda nu haft detta lukrativa före-

tag i tretton år, och jag förmodar, att det är meningen, att de skola få det i ytterligare tio år, därest de bli vinnare i den ekonomiska tvekamp, som herr statsrådet ställde i utsikt. Och tjugutre år, mina herrar, det är dock en rätt lång period i en affärs tillvaro. Jag tror, att jag icke begiör en alltför svår överdrift, när jag sade, att detta var ett sätt att med statsens hjälp förankra ett monopol under en mycket avsevärd tidrymd. Jag vet för resten inte, vart det tager vägen efter dessa tio år, ty fortgår huset Bonniers förvärv av tidningar i samma eldiga tempo under de kommande tio åren, är jag övertygad om att det kan anföras mycket starkare grunder än i dag av den art, som herr kommunikationsministern nyss anförde, för att det inte bör fästas något avseende vid dem som önska en ändring i det nuvarande tillståndet.

Men jag är skyldig att lämna en hastig överblick över Pressbyråns ekonomiska fördelar av företaget. Jag finner, att den under åren 1915—1925 haft en bruttoförsäljning av 126,698,701 kronor. Därpå har den haft en bruttovinst av 24,855,212 kronor. Nettovinsten slår en med förvåning, då man jämför den med bruttovinsten. Den redovisas med endast 1,539,321 kronor. Ännu mer förvånad blir man över blygsamheten i fråga om utdelningen av dessa penningar. Under de tio år, som mina anteckningar här avse, har bolaget utdelat 400,000 kronor. Vart de andra pengarna tagit vägen, framgår blott mycket ofullständigt av årsredogörelsen. Hur litet en balansräkning emellanåt kan säga, framgår av den allra senaste för 1925—1926, som visar följande siffror: diverse fordringar 2,128,475:97, inventarier 555,168:20, värdepapper 941,563:25, varulager 70,866:83, egendomar 771,600 kronor. Så kommer under rubriken skulder: aktiekapitalet 625,000 kronor, reservfonden 425,000, diverse skulder 3,165,138:30, årets vinst 257,098:64 kronor. Denna ringa vinst är anmärkningsvärd, då man kan utgå från att omsättningen säkerligen ökats sedan år 1925, för vilket år den redovisats med 17 1/2 miljoner kronor. Jag är övertygad om att min vän, innehavaren av den enda icke säkert placerade aktien, i händelse han fått titta i böckerna, även om han varit utrustad med en överjordisk skattematematisk kunskap, ändå näppeligen skulle hava fått klart besked om läget.

Beträffande aktiebolaget Alga är jag naturligtvis mycket mindre djupt invidg än kungl. järnvägsstyrelsen, men jag vet genom officiella uppgifter, att det grundades 1917 med ett kapital av 50,000 kronor. Aktiekapitalet har sedermera två gånger fördubblats genom utdelning av gratisaktier, så att det numera utgör 200,000 kronor. Årliga utdelningen, nominellt 10 procent, är alltså, karakteristiskt nog, i verkligheten 40 procent! Man måste instämma med herr statsrådet i att detta är en beundransvärd affärsskicklighet, och om dess utövning vid statsbanorna verkligen blott skulle inbringa 22,000 kronor, d. v. s. nära 50 procent på grundkapitalet, är det onekligen inte så illa.

När jag anför dessa siffror, tänker man förmodligen: där höra vi avundsamhetens röst! Det är denna pactolusflod, som tidningspressen vill leda tillbaka till sina egna fickor. Herr talman, sådan är icke vår avsikt. Vi dela visserligen statsrådets mening, att den som sköter en sådan affär, bör erhålla en skälig vinst. Att den är svårskött, vill jag icke gå med på, ty det är helt och hållet en kommissionsaffär, och det är fullkomligt uteslutet, att den kan ge någon förlust. En affär, som inte kan ge förlust, anser jag åtminstone inte så värst svårskött. Det är icke pressens mening att leda dessa guldströmmar till sina egna fickor. Det är pressens mening, att när den distributionsaffär, som skall sköta det hela, har fått sina utgifter betalade och erhållit sin begränsade utdelning, skall överskottet uppdelas på allmännyttiga företag. Vi hade tänkt oss, att liksom för närvarande en del av den nuvarande ägarens vinst går till järnvägsmännens pensionsinrättning, något som vi mycket väl unna denna inrättning, skulle också en del av vinsten gå till journalisternas

Ang. rätten till tidningsförsäljning å statsens järnvägar m. m.
(Forts.)

Ang. rätten
till tidnings-
försäljning
å statens järn-
vägar m. m.
(Forts.)

pensionsinrättning. Vi vilja icke inlåta oss på en auktion, som kanske för vår del skulle få det resultatet, att vi icke finge någonting över, som kunde motsvara journalisternas förväntningar. Vi vilja i stället gå in på att dela upp den väntade vinsten med vissa procenttal åt journalisternas pensionering och vissa procenttal åt järnvägsmännens. Därmed skulle enligt vår mening detta monopol göra allmän nytta. Det blir icke längre en spekulation för den enskilda vinningen. Fastän jag fullt ut senterar herr statsrådets spirituella skämt om pressens intresse för att sälja karameller och läkeroltabletter, vill jag dock säga, att det är vår mening, vilket vi hava meddelat vederbörande institution, att avkomsten av bolaget Alga skulle lämnas till ett allmännyttigt företag, nämligen turisttrafikförbundet och dess turistreklam. Jag är inte rädd för att avkomsten av Alga skall behöva bli så liten, som det ställdes i utsikt, fastmer tror jag, att turisttrafiken vore tacksam för att få dessa pengar, vilka nog kunna vara behövliga. Men jag undrar, om i beräkningen medtagits alla kiosker, som stå i närheten av järnvägsstationerna. Det är ju möjligt, att man här har sållat ut några, som skulle förmenas stå på främmande tomter, om de också finnas omedelbart intill stationshuset. Jag förmodar med anledning av herr statsrådets välvilliga löfte, att det skulle finnas möjligheter att göra upp också i fråga om Algaaffären.

Jag är rädd, att jag allt för länge tagit herrarnas uppmärksamhet i anspråk. Det återstår blott att i allra största hast förklara, varför jag icke finner oss väl behandlade av järnvägsstyrelsen. I medio av förlidet år gick jag upp till generaldirektör Granholm och förklarade, att enligt min mening pressen borde söka få hand om den blivande försäljningen. Han sade, att han gärna skulle ställa sig välvillig till detta och vänta på oss till den 1 juli 1927. I januari fick jag emellertid — ehuru jag icke fått påstötning från J. S. — plötslig denna tanke: »Du bör dock göra dig underrättad om huru saken ligger nu.» Jag gick upp till järnvägschefen och sade: »Nu äro vi i full gång med vårt arbete. Vi ha skickat ut våra cirkulär, och vi kunna väl lugnt vänta med att avgiva vårt anbud till den 1 juli.» — »Nej», svarade han, »det kunna herrarna visst inte. Jag har redan sagt upp firman Bonnier, och vi ämna annonsera i nästa vecka.» Det är då att märka, att vi i pressen icke hade en aning om på vilka villkor rättigheten bjöds ut, och vi hade icke erhållit någon underrättelse om att järnvägsstyrelsen var i färd med att vidtaga åtgärder. Jag blev mycket förvånad och protesterade kraftigt, i det jag förklarade, att om ingenting annat hjälpte, finge jag vända mig till den första statsmakten och underställa regeringen denna sak. Den har, som jag framhöll, en mycket stor allmän betydelse; jag skall återkomma till detta under de få minuter jag ännu vill upptaga kammarens uppmärksamhet. Jag fick emellertid till slut löfte, att nu skulle vi få arbeta i lugn och ro. Men, vad hände? Jo, i början av mars får icke jag men tidningsutgivareföreningens ordförande, som är bosatt i Norrköping, ett brev, att han måste ge svar redan den 25 mars, om han godkände järnvägsstyrelsens förslag till avtal, ty annars annonserade man genast, och så fick avtalet gälla. Nu har herr statsrådet sagt, att så kommer det icke att ske. Det gläder mig mycket, ty själv fick jag ett brev från kungl. järnvägsstyrelsen, i vilket det heter, att man tvärtom har velat ha en anbudstid på tre månader, för att vederbörande reflektanter skulle ha god tid att kalkylera anbudet och vidtaga erforderliga förberedande åtgärder. Styrelsen finner önskvärdt, att entreprenadannonser utsändas omkring den 1 april. Inför detta hot — ty annorlunda uppfattar jag det icke — att plötsligt bli tvungen att välja mellan att antaga järnvägsstyrelsens villkor eller avstå från alltsammans, var det som jag vågade framställa min interpellation och jag tror, att jag underbyggt den tillräckligt.

Det återstår en anmärkning, som jag tyvärr ej kan tillbakahålla. I slutet av

sitt anförande uttryckte herr statsrådet sitt tvivel på att jag och de som göra gemensam sak med mig, ha rätt att kalla sig för tidningspressen: »Jag behöver ej gå så långt som till det nyss omnämnda fallet, då tidningen Fäderneslandet anmälde sig som representant för 'pressen själv', men redan en avsevärd fraktionsbildning inom tidningspressen är för mig ägnad att väcka betänkligheter. Att efter en avsevärd splittring i den föreliggande frågan lägga distributionen i handen på en till antalet eller lokalt starkare begränsad del av landets press torde för min del snarast möta större betänkligheter än att för ändamålet anlita en fristående, tekniskt väl kvalificerad affärsorganisation.» Ja, jag vet icke, om herr statsrådet har någon aning om journalisternas känslor, när man vill jämföra dem med den nu lyckligtvis i dödsdragen liggande tidningen Fäderneslandet. För min del finner jag, att herr statsrådet här gjort sig skyldig till vad jag ej kan beteckna annat än som en mycket allvarlig överilning och därtill en förolämpning mot alla dem, vilka deltaga i den aktion, som jag för. Jag har sagt, att jag personligen svarar för mina ord, men jag vill erinra om vad herr statsrådet redan torde veta, att min motion i ärendet framlades för styrelsen i tidningsutgivareföreningen, som är svenska tidningsägarnas officiella organ, i höstas, att den enhälligt tillstyrktes av styrelsen att uppföras på det förestående mötets lista, att mötet med en så överväldigande majoritet, att det icke var fråga om votering, beslöt tillsätta en kommitté, som skulle utreda denna sak, och att denna kommitté består av fyra medlemmar av riksdagen och därjämte av publicistklubbens ordförande och ekonomichefen i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning. Jag tror, det är förhastat att rikta en sådan skymf mot oss allesammans, och jag tillbakavisar densamma.

Jag skulle ha ännu mycket att tillägga, men det är klart, att i en sak som denna kan jag ej få för lång tid taga herrarnas uppmärksamhet i anspråk. Jag förmodar, att det utspinner sig någon liten debatt, och jag skall därunder stå till tjänst med alla upplysningar, som äro i min ägo, och dessa upplysningar — det ber jag få betona — äro exakta.

Herr statsrådet **Meurling**: Jag ber att uppriktigt få beklaga, att ett omnämnande av ett faktiskt föreliggande erbjudande, som jag gjort här i dag och som jag gjort för att belysa, hur olika uttrycket pressen själv verkligen kan tolkas, av interpellanten om och om igen, i upprepade vändningar och mot min bestämda mening — det ber jag få försäkra — överförts till hans person, till hans medkommitterade, som jag icke med ett ord nämnt, till Svenska tidningsutgivareföreningen och, om jag förstod honom rätt, till hela svenska pressen! Jag kan ej annat än beklaga detta missförstånd och än en gång ber jag få påpeka, att jag icke nämnt detta i något annat sammanhang än att jag belyste, hur olika uttrycket pressen själv i alla fall kan tolkas. Jag har här tagit ett extremt fall, vilket jag uttryckligen sagt, att man icke behöver hänvisa till i detta fall. Jag har gjort det såsom det enda föreliggande faktum på ett annat anbud under hela denna långa tid av tretton år. Sålunda kan jag icke godtaga den beskyllningen, att jag skulle velat rikta en skymf mot hela den svenska pressen, för vilken jag ber att få betyga min fulla högaktning.

Jag kan ej heller inse, att ett omnämnande av detta förhållande har någon så förfärligt allvarlig karaktär eller kan betecknas såsom ett vapen ur en väsentligt annan arsenal än den, interpellanten själv i spirituella ordalag om och om igen använde, då han angående den nuvarande innehavaren av denna affärsrättighet hänvisade till hans personliga trosbekännelse och rituella sedvänjor.

Jag ber att få rätta ett par misstag. Interpellanten har sagt, att jag förklarat mig hysa större betänklighet mot att inlåta mig med Svenska tidnings-

Ang. rätten till tidningsförsäljning å statens järnvägar m. m.
(Forts.)

Ang. rätten
till tidnings-
försäljning
å statens järn-
vägar m. m.

(Forts.)

utgivareföreningen än med en affärsmässig organisation. Det har jag *ej* sagt. Jag har påpekat, att *om* så skulle vara, att när man kommer till slutet av utredningen — vilken ju nu endast är på väg — det visar sig, att betänklighet uppstår inom tidningsutgivarvärlden, och att den önskan att övertaga denna hantering, som det här är fråga om, endast uppbäres av en mindre fraktion inom tidningspressen, jag då hyser större betänklighet att efter en dylik splittring inom tidningsvärlden lägga distributionsrätten i denna fraktions hand än att lägga den hos ett fristående opartiskt affärsföretag. Detta innebär något helt annat.

Interpellanten har påpekat, vilket jag förmodar ej hör så mycket till frågan, att de provisioner, som den nuvarande rättsinnehavaren pålägger de svenska tidningsföretagen, äro högst varierande, och han har i detta sammanhang uppläst ett stycke av § 9 i det föreliggande kontraktet. Jag ber få fortsätta med läsningen, där interpellanten slutade. Jag ber få läsa upp sista stycket i ifrågavarande paragraf, som lyder på följande sätt: »Uppstår eljes tvist mellan Pressbyrån» — således den nuvarande innehavaren — »och tidnings eller tidskrifts utgivare i fråga om tillämpning av bestämmelserna i denna paragraf», — således om provisioner också — »slites denna genom skiljemän enligt lagen av den 28 oktober 1887, och skall Pressbyrån, därest strid uppstår om provisionsvillkoren, vara skyldig meddela skiljemännen uppgifter på gällande provisionsvillkor för de tidningar eller tidskrifter, om vilka sådant begäres.» Interpellanten har klagat över, att man ej vet, vilka provisioner, som debiteras av Svenska pressbyrån, att han fört en fruktlös och vidlyftig korrespondens för att taga reda på det, och att alltjämt den mest uppenbara olikhet och ojämnhet i debiteringen består. Jag frågar: Varför har under hela denna lidandets väg icke någon tillämpning av § 9 sista mom. påkallats? Varför har man, då man funnit ett orättvist och oresonligt förhållande råda, icke begärt att detta måtte regleras, vilket ögonblickligen skulle skett, och varför har man ej på detta enkla sätt fått hela provisionslistan sig förelagd i stället för att arbeta med en tungrodd korrespondens, vilken tydligen icke gett mycket resultat? Jag ber få påpeka, att nuvarande kontrakt innefattar full möjlighet att i detta fall bevaka tidningsutgivareföreningens intressen, och det skulle icke ett ögonblick underlåtits, liksom icke heller i andra fall skett, ifall saken påtalats i någon annan form än som en interpellation i riksdagen.

Interpellanten erinrar, att enbart det förhållandet, att en affär består i tjugutre år hos statens järnvägar, måste kunna betecknas som eller ge ett berättigande åt det betecknande, som interpellanten gjort, att affären är med statens hjälp förankrad såsom ett privatmonopol. Jag vet icke, vilken väg man skall gå för att undgå en sådan beskyllning. Jag kan ej se annat än *en* väg, nämligen att lämna hela försäljningsrätten obesatt. Om man ej får in mer än en enda anbudsgivare på denna försäljningsrätt, har man väl ingen annan möjlighet, om denne dessutom visar sig kunna sköta saken på oklanderligt sätt, än att träffa uppgörelse med honom på de villkor, som föreskrivas. Har han under denna långa tid innehaft denna affär, betyder det ingenting annat än att han under den tiden lämnat statens järnvägar förmånliga villkor för affären, och att ingen annan uppträtt och konkurrerat. Jag vet icke, hur det är möjligt, som sagt, att kunna beteckna detta fortsatta anlitande av den ende spekulanten såsom ett oberättigat, med statens hjälp förankrat privatmonopol. När som helst och upprepade gånger, då kontraktet utlöpt, har det varit möjligt för vem som helst att komma in med anbud, och hade han bjudit förmånligare villkor, hade han givetvis blivit antagen.

Nu säger interpellanten: Vi vilja icke konkurrera om denna affär. Vi vilja ej schackra med den svenska tidningspressen utan anlita andra vägar. Vi vilja ej riskera en förlust, som skulle gå ut över intressen, som vi anse ideella. Ja,

ståndpunkten är ju föga förenlig med interpellantens förklaring, när han skildrar den nuvarande anbudsgivarens så förmånliga ställning, vilken han framställde så, att denne innehade en affär, som ej kunde ge förlust. Är förhållandet det, att denna affär är så ytterligt förmånlig, som den av interpellanten här skildrats, och att den — fullkomligt oberoende av den skicklighet, med vilken den drives — verkligen får anses som en affär, som icke kan ge förlust, då förställer jag mig, att det skulle vara en lätt sak för pressen att konkurrera om densamma. Det kan icke bli något schackrande med ideella värden, då man har förmånen att ekonomiskt kunna konkurrera. För resten kan jag i denna punkt bara än en gång påpeka, att statens järnvägar lagt upp den saken till öppen tävlan. Den väntar alltjämt på att Svenska tidningsutgivareföreningen skall i sinom tid anmäla sig som spekulant på de villkor, om vilka den väntar besked.

Interpellanten har omnämnt, att han för denna rättighets utövande tänkt sig andra grunder än de som för närvarande äro gällande. Han har icke tänkt sig något fast belopp, utan att den vinst, som uppstår, skall delas mellan statens järnvägar, för att tillfalla deras pensionshavare, och tidningspressen för att tillfalla dess pensionshavare. Ja väl, det är en idé, som förefaller mig ganska tilltalande, och vi vänta då endast på att vi skola få detta svar i form av ett yttrande över nu föreliggande avtalsförslag. När Svenska tidningsutgivareföreningens kommitterade förklara, att det svaret icke kan ges till den 25 mars, har jag här omedelbart förklarat, att det icke finnes anledning att under sådana förhållanden vidhålla den fastställda dagen, den 1 april, utan att vi avvakta det förslag, som kan komma från tidningsutgivareföreningens sida. Jag ber än en gång få förklara, att från statsmyndigheternas sida finnes ingenting, som tyder på, att icke den frågan skall i sinom tid fullt opartiskt prövas och tagas upp till övervägande. Jag vill uttryckligen hänföra detta även till de grunder, interpellanten skisserat för den blivande affärsöverskommelsen.

När däremot interpellanten antytt, att även Algarörelsen, denna handelsrörelse med artiklar, som helt och hållet ligga utanför tidningsförsäljningsmonopolet, skulle övertagas av det intresse, som han representerar, och den vinsten skulle delas mellan turisttrafiken och statens järnvägars pensionärer, så vill jag bestämt hävda, att jag anser, att bakom denna affärsrörelse, denna handelsrörelse, icke ligger något sådant ideellt intresse, som kan göra, att jag för min del skulle vilja vara med på att någon som helst del av den vinst, som nu går till statens järnvägars pensionärer, skulle överföras till turisttrafikens befrämjande. Det senare intresset må gärna kraftigt befrämjas på sitt sätt, men jag vill icke, att det skall träda in och få hälften, av vad statens järnvägars pensionärer eljest skulle få.

Herr Pers: Det överensstämmer icke med mitt lynne att taga till orda i en fråga, där tonen blivit så het. Jag undandrager mig det om möjligt. Mitt intresse för saken gör dock, att jag anser mig böra säga några ord.

Innan jag gör det, vill jag förutskicka, att jag själv knappast har något nämnvärt ekonomiskt intresse i frågan. Min tidning är ej av den storlek och betydighet, att distributionen av den ger några stora summor, men saken är i alla fall av stort allmänt intresse. När striden utvecklar sig så, som vi nu fått höra här under denna sista timme, är det fara värt, att det blir ganska svårt att reda ut saken, och utgången — därom vet man ej så mycket. Med mitt sätt att se skulle det dock vara beklagligt, om man här skulle strida för att få en underkastelsefred. Därigenom skulle det allmänna kanske bli den mest förlorande parten. För att så icke må ske, för att det icke må utveckla sig därhän, skulle jag redan här vilja säga, att järnvägsstyrelsen så-

Ang. rätten till tidningsförsäljning å statens järnvägar m. m.
(Forts.)

Ang. rätten
till tidnings-
försäljning
å statens järn-
vägar m. m.
(Forts.)

som företrädare av det allmännas intresse kanske borde taga mera positivt på saken och ej sitta stilla och låta striden utveckla sig, till dess att de störande krafterna fått överhand. För tidningsutgivareföreningen och dem, som driva saken därifrån, finns det åtskilliga svårigheter att övervinna, som ej blivit nämnda här och som jag vill påpeka, för att kammaren skall få kanske litet bättre ljus över hela historien.

Det är det, att den nuvarande Pressbyrån har en tidningsdistribution, som är mycket omfattande, utanför järnvägarnas område. I vissa städer ombesörjer den en mycket vidsträckt distribution, och det är något, som järnvägsstyrelsen och järnvägarna väl icke kunna ha så mycket att säga till om. Jag vill bara fästa uppmärksamheten på att den nuvarande Pressbyrån alltså har möjligheter att behålla fältet, som icke kunna vara så lätta att övervinna. Jag vill icke här gå in på att ta parti i saken och inte närmare gå in på stridens faser, men jag vill uttala ett par önskemål om något som det allmänna borde utvinna ur denna situation, vem som än stannar för distributionen, vem som än stannar för affären. Det främsta av dessa önskemål är, att fullt ljus får falla över en affär som denna. Jag menar icke så, att man möjligen skall kunna leta sig till ljuset efter mycket arbete, utan saken bör läggas så, att var och en intresserad kan få besked om, hur affären går och hur den skötes, och så att dessa detaljer bliva klarlagda. En offentlig kontroll, utövad av något offentligt organ, bör kunna arrangeras på lämpligt sätt. Vidare bör den vinst begränsas, som utgår till aktieägarna, till dem som satt in kapitalet. Den bör begränsas och det bör klarläggas, hur överskottet skall användas. Järnvägarna böra icke av denna affär ha större intäkt än vad som svarar mot deras omkostnader och en rimlig vinst, men vinsten på annat håll bör icke heller vara annat än rimlig. Det överskott, som uppstår, borde tillfalla något allmänt ändamål. Redan nu gå ju avgifterna till järnvägarnas änkepensionering. Men å andra sidan — den andra parten här, tidningarna, har också en ganska stor stab, som behöver tillskott för ålderns och sjukdomens dagar. Det är publicisternas pensionering det gäller. Det vore rimligt, om en del av överskottet ginge också dit, sedan aktieägarna fått en rimlig avkomst.

Vidare hemställer jag, huruvida man ej skulle kunna få en ordning för avvecklingen av en sådan affär. När nu den nuvarande affärsinnehavaren fått sätta upp kiosker och göra åtskilliga föranstalter vid järnvägarna, uppstår naturligtvis den frågan, hur detta skall betalas och vilken betalningssumma, som skall vara lämplig för det. En affär, som faktiskt är ett monopol, bör kunna ordnas så, att när ett ombyte sker, det finnes regler för ett sådant ombyte, så att man ej får svårigheter för att avveckla saken på ett rimligt sätt.

Dessa önskemål anser jag böra kunna utvinnas ur den nuvarande situationen, vem som än stannar för monopolet. Och jag tror, att dessa önskemål kunna hysas av hela svenska pressen — jag tror därvidlag icke, att man kan tala om några grupper eller utbrytningar — och ifall järnvägsstyrelsen tager detta i betraktande, så uppfyller den därmed ett allmänt önskemål, något som skulle väcka stor tillfredsställelse, hur än, som sagt, utgången blir i fråga om tävlingen om affärsrättigheten.

Herr talman! Jag har bett att få säga dessa ord för att belysa frågan i lugn och utan den hetta, som förut gjort sig gällande.

Herr Winberg: Ja, herr talman, det var verkligen en upplevelse att höra herr Ljunglund så energiskt och belysande framhålla privatmonopolintressets fördärliga verkningar eller privatkapitalets verkningar på olika områden. Jag delar som bekant fullkomligt denna hans uppfattning. Jag har endast att uttala en önskan, att denna hans uppfattning skall sträcka sig vidare och

icke bara stanna, då det gäller en viss firma. Om en sådan utsträckning kommer att ske, hoppas jag en vacker dag att få hälsa herr Ljunglund som medlem av en politisk konstellation, som bestämt och konsekvent ständigt hävdad den uppfattning, som herr Ljunglund nu för tillfället hävdar. Däremot har jag litet svårt att följa honom, när han gör gällande, att han skulle representera den blåögda idealismen och oskulden och vara särskilt lämplig såsom påskallamm. Jag tror icke, man behöver vara mosaisk trosbekännare för att avböja förtärandet av en sådan spis.

Ang. rätten till tidningsförsäljning å statens järnvägar m. m.
(Forts.)

För att nu tala litet allvarligare, som herr Ljunglund gjorde i senare delen av sitt anförande, måste jag säga, att om interpellanten varit konsekvent, då han här talat om det fördärliga i ett privatmonopol, förefaller det mig, som om hela slutresultatet av hans resonemang skulle blivit, att han påyrkat, att statens järnvägar själva skulle ombesörja denna distribution av tidningarna. Det anser jag nämligen mycket väl kunna gå, liksom jag också anser, att det vore det naturligaste, att statens järnvägar skötte sådana saker som det som nu omhänderhaves av det mycket omtalade transportkompaniet. Då hade man varit ifrån att sådana enskilda och privatekonomiska intressen gjort sig gällande.

Jag har ingen särskild anledning att här blanda mig i denna debatt, men det synes mig vara litet oklart i denna sak. Här är det dock så, att man av statens officiella verk och myndigheter gång på gång kräver, att de skola uppträda fullt korrekt, öppet och offentligt och icke ge sig in i några smygunderhandlingar med den ena eller andra parten, vare sig det är fråga om saker sådana som denna eller andra affärer. Den enda formen för sådant är väl då att inbjuda till offentlig tävlan eller annonsera ut det. Den som bjuder högst och i övrigt lämnar de villkor, som anses acceptabla, han får det. Jag måste säga mig, att jag inte riktigt förstår Svenska tidningsutgivareföreningens kritik i detta avseende. Här har nu ett kontrakt gällt under tio år, enligt vilket den som innehar denna monopolställning för närvarande betalar 35,000 kronor om året. Man behöver icke rota i firman Bonniers räkenskaper för att förstå, att det måste vara ett ganska lukrativt företag för den, som har det om hand. Då begriper man också, att järnvägsstyrelsen anser, att när kontraktstiden är ute, det är järnvägsstyrelsens skyldighet att uppsäga avtalet för att se, om den icke kan få mer av den vinst, som belöper sig på denna affärsrörelse. Järnvägsstyrelsen har uppsagt kontraktet och förklarat, att den tänkt sätta in annonser och infordra anbud från hugade spekulanter. Man har då vänt sig emot att denna annonsering skulle ske så tidigt som den 1 april. Jag måste säga, att det icke kan vara obekant för Svenska tidningsutgivareföreningen, att kontraktstiden utlöper innevarande år. Då har väl denna institution haft tillräcklig tid på sig för att förbereda sig. Ämnar den uppträda såsom konkurrent till den nuvarande innehavaren och reflektant på att övertaga affären eller icke? Här förefaller det vara två stormakter, som stött ihop med varandra. Båda anse sig vara den största. Järnvägsstyrelsen följer sina vanliga normer i dylika fall. Den säger: Vi måste göra det, därför att annars få vi den kritiken på oss, att vi icke ha full offentlighet över våra handlingar. Tidningsutgivareföreningen kommer med anmärkningar och vill ha försäljningen om hand, men den vill icke gå in på konkurrens. Alltså vill den icke lämna anbud under samma former, som i vanliga fall äro fastställda för dylika saker, utan vill ha andra grunder än de nu tillämpade.

Jag vill icke yttra mig om detaljerna i denna fråga, ehuru därom kunde vara mycket att säga, men så mycket kan jag säga, att hur än tidningsutgivareföreningen resonerar, får den aldrig glömma — utan att jag härmed ett ögonblick har anledning uppträda såsom försvarare av järnvägsstyrelsen — konsekvenserna av de upprepade anklagelserna emot vissa myndigheter, att de icke

Ang. rätten
till tidnings-
försäljning
å statens järn-
vägar m. m.
(Forts.)

gå fullt öppet och officiellt tillväga, då det gäller att inhämta anbud från sådana företag. Dessa konsekvenser få vi lov att taga med i räkningen och järnvägsstyrelsen har handlat med tanke på desamma. Naturligtvis kan därvid under hand en jämkning komma att ske, som jag anser vara påkallad, och herr statsrådet har ju här ställt i utsikt att något sådant kan ske. Jag vill bara framhålla att man, om man den ena gången hävdar kravet på öppenhet och offentlighet efter vederbörligen antagna riktlinjer, som gälla de affärsdrivande verkens styrelser, man en annan gång får finna sig däri, även om det är fråga om en så mäktig institution som Svenska tidningsutgivareföreningen. Järnvägsstyrelsen har härvidlag gjort vissa medgivanden, och jag antager, att den kommer att göra ytterligare medgivanden, om den finner tidningsutgivareföreningen vara verklig reflektant på den sak det här gäller.

Man har vidare ansett det vara för kort tid fastställt för ingivande av anbud och preciserad framställning före den 1 juli i år. Jag förmodar, att järnvägsstyrelsen resonerat som så att, därest det skulle bli ombyte av innehavare av denna rätt till försäljning vid järnvägarna, det icke är mer än rimligt, att den, som haft denna rätt under lång tid, får klart för sig några månader i förväg att ändring inträder, så att rörelsen hinner avvecklas. Jag kan föreställa mig, att det är denna sak, som legat till grund för den av järnvägsstyrelsen intagna ståndpunkten.

Jag kommer emellertid tillbaka till den synpunkt, som jag uttalade i början av mitt anförande, och jag skulle vilja hemställa till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, eftersom han nu ser, vilket slagsmål och vilket bråk det blir här mellan olika konkurrenter om detta monopolföretag, huruvida det icke skulle vara möjligt att med ett Alexanderhugg lösa den gordiska knuten och i det avseendet reflektera över huruvida icke statens järnvägar själva kunde taga hand om denna rörelse. Då behöfde det icke bli någon lukrativ affär vare sig för firman Bonnier eller för någon annan.

Herr Österström: Herr talman! Icke minst på grund av det en smula sensationella sätt, på vilket denna interpellation kommit fram, samtidigt i båda kamrarna, är det ju möjligt att någon skulle kunna ha fått den uppfattningen att det skulle stå en fullständigt enig pressopinion här, vilken anser sig miss-handlad eller illa behandlad av denna Pressbyrå, som handhar distributionen och försäljningen av pressalster på och vid järnvägarna. Då det nu verkligen icke är så, att den svenska pressen är enhällig kring den uppfattningen att den är så illa behandlad, har jag, herr talman, begärt ordet för att konstatera detta. Men jag må gärna i samma andedrag säga, att jag gör detta med en viss tvekan, en tvekan som dock hänför sig icke till själva saken, utan till herr Ljunglunds anförande.

Herr Ljunglund var oerhört upprörd över att kommunikationsministern rå-kade nämna tidningen Fäderneslandet i ett visst sammanhang. Jag får säga, att jag, då jag uppmärksamt lyssnade till statsrådets anförande, för min del icke på något sätt kunde få fram av detta yttrande den meningen, som upprörde herr Ljunglund. Men herr Ljunglund själv drog sig icke för att litet älskvärt insinuera att det fanns några få aktieinnehavare i svenska pressbyråns aktiebolag, som voro »säkra». Vad lägger herr Ljunglund in i detta? Jag är verkligen angelägen att i någon mån få fram ett svar på den frågan. Jag har nämligen nyligen varit hemma på en bolagsstämma i Härnösands boktryckeriaktiebolag — jag nämner namnet, eftersom det tycks ha blivit kutym att röra upp och draga fram varandras enskilda angelägenheter — detta bolag, som förlägger Västernorrlands Allehanda, vilken tidning har mig till redaktör, och jag vill erinra mig att bland tillgångarna i vårt bolag funnos — vilket gör mig mycket förtvivlad — också upptagna två eller tre preferensaktier i Sven-

ska pressbyråns aktiebolag. Herr Ljunglund sade, att han endast kände en enda pressman, som var fri innehavare av aktier i detta Svenska pressbyråns aktiebolag, men jag antager, att han därvid icke tänkte på mitt företag. Jag måste emellertid spörja honom, om han menar, att den utdelning på — tror jag det var — högst 25 riksdaler om året, som vi åtnjuta är ägnad att binda oss. Han kanske känner visserligen lika bra som jag, att den svenska landsortspressen arbetar under mycket tunga och svåra omständigheter, men jag hoppas, att han ändå icke tror, att dessa 25 kronor, vilket utan tvivel är en mycket betydande summa under vissa förhållanden, ha absolut avgörande betydelse för mitt ställningstagande i detta avseende.

Jag skulle i mångt och mycket kunna instämma med herr Pers, som i ett, såvitt jag förstår, mycket sakligt och modererande anförande försökte ställa kyrkan mitt i byn. Det är klart, att det icke kan bli tal om att Pressbyrån skall utöva någon välgörenhet. Det är ju icke något brott i och för sig att tjäna pengar, och även om man nu medger, att det är en betydande skillnad mellan monopolaffärer och affärer i fri konkurrens, tror jag dock det är en plikt att säga ifrån, icke minst ifrån landsortstidningarnas håll, att Svenska pressbyrån icke bara tjänar pengar, utan att, så långt min erfarenhet sträcker sig, byrån sköter denna affär på ett för oss tillfredsställande sätt.

Och jag får verkligen säga, att jag tycker, att alla dessa ekonomiska och tekniska mellanhavanden mellan å ena sidan tidningarna och å andra sidan Svenska pressbyrån i all rimlighets namn väl kunna göras upp på annat sätt än genom att dragas fram inför riksdagen. Jag har velat säga detta, herr talman, för att man icke skall tro, att det bara finns missnöje med Svenska pressbyrån, utan på det att, åtminstone så långt jag känner till saken och för min tidnings vidkommande, det må uppriktigt bliva sagt, att Pressbyrån sköter sitt uppdrag i allt väsentligt utmärkt väl i tekniskt avseende. Om byrån sedan tjänar pengar därpå, så upprör det icke oss så förskräckligt mycket.

Vad skulle det för övrigt finnas för absolut och intimt sammanhang mellan journalisternas pensionsfråga och detta enskilda företag? Jag får säga, att även om jag nu har hört, att herr kommunikationsministern tyckte, att den synpunkten var acceptabel, har jag litet svårt att förstå annat än att detta sammanhang ligger rätt långt borta. Tidningarna må väl i alla fall se till att de klara sin personals pensionsfråga utan att koppla ihop den oupplösligt med denna affär.

Jag har under många år hört, att man sagt, att tidningsmän icke förstå sig på ekonomi. Det ligger kanske något i detta, men jag vågar säga, att jag efter herr Ljunglunds framstöt i dag kommer att ha den allra djupaste och starkaste respekt för tidningsmännens ekonomiska sinne. Det synes mig till och med berättigt att säga, att när tidningsmännen börja syssla med ekonomi, bli de alldeles speciellt kniviga och hänsynslösa i sin framfärd.

Herr Ljunglund: Jag ställer mig icke här i talarstolen för att jag tänkt bli så långrandig, utan därför att mitt anförande skulle höras så dåligt om jag talade ifrån min plats i kammaren.

Jag önskar närmast att besvara en del invändningar, som gjorts, men eftersom dessa invändningar, tycker jag, icke äro särskilt tungt vägande, skall jag icke kosta på dem så mycket arbete.

Herr statsrådet beklagade nu, och det tager jag upp å pressens och egna vägnar såsom det förtjänar att upptagas, att han nämnt tidningen Fäderneslandet och dess aktion i detta sammanhang, men jag kunde icke underlåta att höra, att herr statsrådet i sitt anförande ett par gånger var inne på denna sammanknytning mellan Fäderneslandet och föreliggande sak. Jag har övertygat

Ang. rätten
till tidnings-
försäljning
å statens järn-
vägar m. m.

(Forts.)

mig om att jag hört rätt genom att läsa herr statsrådets manuskript till anförandet i dag. Herr statsrådet sade vidare, att jag å min sida hade försökt att satiriserat personers bekännelse och rituella förhållanden o. s. v. Nå, det är mycket, som är tillåtet, när man anlägger skämtets ton, och det kanske i grund och botten icke är precis lika stötande att säga om någon, att han är jude, som att säga om en tidningsman, att han hör till certen Fäderneslandet — eller kanske det anses av herr statsrådet vara lika svårt. Därom vet jag intet.

Vidare anmärkte herr statsrådet på kontraktets § 9, att det där står, att tidningarna ha rätt att skydda sig mot sådana övergrepp, som jag påpekat, genom att tidningarna kunna vädja till en skiljedom, och han frågade, varför de icke hade gjort detta. Det har helt enkelt icke gjorts, därför att de icke vetat av att de varit misshandlade. De ha trots, att de fått betala lika mycket som alla andra, ty den hemlighetsfullhet, varmed Pressbyrån omger sig, gör det omöjligt att få klart för sig detta. Det är först nu, genom den undersökning som gjorts, som detta missförhållande kommit fram. Så enkel är den saken. Och detta tyder ytterligare på nödvändigheten av att få en sådan ordning, att papperen komma på bordet.

Det har vidare talats något om att detta är en ren privatsak, som icke angår kammaren och att det också är onödigt att upptaga kammarens tid med denna fråga. Jag vill säga, att detta är en av de allvarliga saker, åt vilken grundlagsstiftarna ägnat en speciell omsorg. Det står nämligen i tryckfrihetsförordningens 1 § mom. 12:o: »Intet hinder vare för bokhandelns idkande» — därmed menas tryckta skrifter i allmänhet — »icke heller för utgivning till föryttrande av någon skrift, vare sig inländsk eller utländsk». Lika litet som herr överståthållaren i Stockholm får utfärda ett förbud för våra tidningar att sälja sina alster här i Stockholm, utan att det träffas överenskommelse mellan tidningarna och överståthållaren om en speciell ordning i den saken, lika litet synes det mig tillbörligt, att järnvägsstyrelsen av egen maktfullkomlighet skulle bestämma en speciell ordning utan att underhandla med den enligt grundlagen intresserade parten, pressen, men tvärtom vilja skattlägga pressen, vilja driva den i auktion att mäta sig med firman Bonnier!

Herr statsrådet sade, att det icke var någon fara att övertaga denna rörelse, eftersom jag hade sagt, att affären icke kunde bli förlustbringande. I firman Bonniers händer kan den icke bli förlustbringande, men i pressens händer kan den bli det! Detta låter en smula paradoxalt, men jag ber få hänvisa till en artikel, som redan i går kväll skickades fram såsom förordare mot den rättvisa aktion, som jag anser mig föra. Denna artikel återfinnes hos min kollega Aftonbladet, och i den finns det en passus, som jag skall peka på, lydande: »Vi befara storligen, att ett ombyte av distributionsföretag vid järnvägarna skulle bli för pressen högst oförmånligt, och fråga är väl, om icke redan dess välvilliga hjälpare, om än givetvis ofrivilligt, bidragit till distributionskostnadernas fördyrande.» Huru förklara detta utlåtande? Jag känner mycket väl till förklaringen, och jag har fått den av de enskilda järnvägarnas förening och dess styresman. Han har meddelat mig, att sedan en lång tid tillbaka agenter för firman Bonnier resa omkring till de enskilda järnvägarna och erbjuda dessa penningbelopp även där förut intet betalats till järnvägsförvaltningen. Dessa belopp gå löst på 2 å 3,000 kronor, och villkoret för deras erhållande är, att man icke under några omständigheter skall sluta kontrakt om tidningsförsäljning på dessa banor med någon annan än firman Bonnier. Även denna saks sammanhang med grundlagen torde förtjäna undersökas.

Det är i alla fall tydligt, att firman Bonniers mening är, att dessa tusenlappar, som den nu sprider ut över de svenska privatbanorna, skola av tidningarna betalas, och vi ha icke någon annan vån.

Herr statsrådet misstog sig nyss, då han talade om ett 23-årsmonopol. Jag

sade, att firman haft detta monopol i 13 år och att den nu försökte få det på ytterligare 10 år, vilket skulle bli sammanlagt 23 år. Som jag förut sade, kan det, när dessa 10 år äro till ända, gå så som det står i slutet på herr statsrådets anförande här i dag, att det kan vara en så stor fraktion inom pressen, som i vått och torrt går firman Bonniers ärenden, att det då aldrig kan bli fråga om att överlåta denna rättighet till någon som helst medtävlare.

Ang. rätten till tidningsförsäljning å statens järnvägar m. m.
(Forts.)

Jag har inte helt och hållet följt med de övriga invändningar, som gjorts. De ha emellertid icke varit av någon större betydelse, såvitt jag förstår. Herr Österström beklagade sig över att vara misskänd. Jag tycker, att han tog firman Bonnier i försvar så gott han kunde, och så tillvida voro de aktier, han påstod sig äga, väl placerade, men jag vill anföras en kollega, som jag tror är av oss alla ganska väl ansedd, ty den är både välredigerad, spirituell och har beslutat sig skola vara fri. Den går med på samma aktion som jag, och så tillvida är den partisk. Den skriver i dag en artikel om »Tidningars och tidsskrifters spridning». Jag syftar på Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, och det heter däri bland annat: »Vad är det då att invända mot denna i och för sig rättmätiga affärsverksamhet? Ingenting annat än obehaget av att möjligheten till maktmissbruk är för handen och att misstanken därom aldrig kan skrinläggas. Även om vissa tidningar gynnades på andras bekostnad, så skulle det vara så gott som omöjligt att leda detta i bevis.» — Delvis har jag lett det i bevis och hoppas kunna göra det ytterligare. — »Den otrygghet, som följer otryggheten i spåren, då ett särintresse har makt att gynna eller missgynna sina medtävlare, är tillräckligt stor för att begrunda önskan om en mera tillfredsställande sakernas ordning, även om denna önskan genom omständigheternas makt tränges ut ur de glesa led, som bildas av de till förverkligande benådade för att nödgas sluta sig till de frommes bleka skara. Här möter man nämligen de hinder, som firman har makt att resa i denna önskans väg. Vore den svenska pressen enig, så skulle distributionen lätteligen låta sig göras till en dess gemensamma angelägenhet.»

Jag för min del är övertygad om att det kommer att bli en pressens gemensamma angelägenhet med undantag för de tidningar, som ha anledningar att icke önska någon förändring.

Herr Waller: Jag begärde ordet allenast för att instämma uti den ärade interpellantens anförande i vad avsåg det centrala i denna fråga. Jag har under några tiotal år haft tillfälle att syssla med tidningsdistribution och har under de senare åren därjämte sysslat i någon mån även med en del andra tidningars angelägenheter. Jag är icke lika övertygad som herr statsrådet och herr Österström om Pressbyråns fullt objektiva handlande rörande distributionen. Jag tror för min del under alla förhållanden, att det skulle vara bättre och för tidningspressen förmånligare, om den själv övertog distributionen. Det är utan tvivel så som framgår av vad den ärade interpellanten nyss läste upp ur Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, att det blir svårt att frigöra sig från den misstanken, att här icke alltid sker ett så objektivt handlande som borde ske.

Jag vill beträffande herr statsrådets nämnande av tidningen Fäderneslandet i denna sak säga, att jag fick precis samma intryck av obehag, som herr Ljunglund erhö, och jag kan tillägga, att jag fann herr statsrådets senare lämnade förklaring icke vara så fullt tillfredsställande.

Beträffande herr Winberg vill jag nämna, jag fattade hans yttrande så, att han förmenade, att tidningsutgivareföreningen skulle haft god tid att även med den tidrymd, som var anslagen, hinna komma in med anbud, att den kommitté, som fått hand om utredningen, måste ha tid på sig att arbeta. Den fick av tidningsutgivareföreningen respit att framlägga sitt förslag, som förut nämnts,

Ang. rätten
till tidnings-
försäljning
å statens järn-
vägar m. m.
(Forts.)

till föreningens vårmöte i maj. Innan tidningsutgivareföreningen tagit definitiv ståndpunkt till saken på grundval av dessa utredningar kan naturligtvis icke något anbud lämnas. Den saken tycker jag kan vara klar. Jag har, herr talman, ingenting annat att tillägga.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Jag finner mig föranlåten att yttra ett par ord med anledning av herr Österströms anförande. Jag fruktar, att om han ensam skulle representera landsortspressen här i kammaren, skulle man få den uppfattningen, att alla landsortstidningar vore belättna med förhållandena, sådana de äro. Jag ber emellertid att redan från början få säga, att jag instämmer med herr Winberg därutinnan, att staten mycket väl skulle kunna taga hand om denna distribution inom sitt område. Jag gör det av samma principiella skäl som jag åberopade rörande ett transportbolag, som ingick ett avtal med järnvägsstyrelsen och kunde bjuda lägre frakter än järnvägsstyrelsen själv i fråga om transport. I statsrevisionen riktade vi oss vid ett tillfälle emot detta, och såsom motståndare till ett sådant tillvägagångssätt kan jag givetvis icke annat än instämma däri, att staten borde omhänderhava även denna rörelse. Om emellertid nu icke staten skall omhänderhava den, förefaller det mig som om det icke borde förvåna någon, att landets tidningar vilja sälja vad de själva producera.

Jag vill för övrigt tillägga beträffande herr statsrådets svar, att jag fick den uppfattningen, att herr statsrådet icke iakttog den försiktighet och opartiskhet, med vilken man annars försöker fälla domar mellan parter. Han föreföll mig vara mindre lämpad såsom skiljeman i detta fall, då han redan på förhand uttalar sig till förmån för den ena parten och om olämpligheten av att den andra parten släpptes fram. Jag hoppas, att järnvägsstyrelsen, den myndighet, som lyder under kommunikationsdepartementet i detta avseende, efter detta skall finna en mera opartisk linje att företräda staten på.

Herr Österström har vidare undrat, varför journalisternas pensionsfråga borde blandas in i detta. Ja, man kanske kan dela denna undran, men när det redan är så, att av den inkomst, som uppstår på här ifrågavarande rörelse, en del utgår såsom bidrag till ordnandet av vissa järnvägsfunktionärens pensionsförhållanden, tycker jag icke, att vad som här föreslås är någon nyhet. Vad är det väl, som ligger närmare till hands än att dessa, som producera och tillverka tidningar, även skola få del av dessa överskottsmedel. Herr Österström vet väl lika väl som jag, att det är synnerligen uselt ställt för landets journalister i det avseendet och att, så snart en journalist icke förmår mera, har han att gå sin väg mot en framtid och ålderdom, som är mycket vanskelig. Mången har icke ens brödet för dagen. Kunde man — jag tänker mig, att tidningarna kunna ordna pensionsförhållandena för dem, som äro yngre — särskilt tänka på de äldre journalister, som se ålderdomen så osäker, så tror jag, att det vore en så allmännyttig gärning, att den mycket väl låter sig inrangeras vid sidan av omtanken om de järnvägsfunktionärer, som redan fått del av denna förmån.

Herr talman! Jag anser mig böra säga detta, därför att man inte här i dag skall få den uppfattningen, att landsortspressen är nöjd med förhållandena sådana de äro. Jag finner det inte alls förvånansvärt, att tidningarna själva vilja sälja sina egna produkter — det ligger tvärtom mycket nära till hands. Den person, som startat det företag, varom här talats, har också startat den telegrambyrå, vilken tidningarna själva övertogo. Man försökte den gången sin lycka även hos staten. Staten ville emellertid icke medverka, och då övertogo tidningarna denna telegrambyrå själva. Jag finner det vara mycket logiskt och riktigt, att tidningarna även sälja sina egna produkter och således skapa den byrå, som statsrådet ansåg det vara olämpligt att skapa, emedan han icke kunde spåra enighet ifrån alla håll. Om man icke kan spåra enighet

ifrån alla håll för närvarande, har det kanske sin förklaringsgrund däri, att för tillfället vissa intressen här stå emot varandra, men jag tror, att dessa motsatser så småningom skulle utjämnas, om tidningarna själva finge övertaga det ifrågasvarande företaget.

Ang. rätten till tidningsförsäljning å statens järnvägar m. m.

(Forts.)

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Jag hade icke tänkt att blanda mig i denna diskussion, men ett par uttalanden, som förekommit från olika håll, föranleder mig att yttra några ord.

Jag vill då inledningsvis säga, att det förefaller mig, som om man i ett par fall hade önskat att göra verkliga misstyndningar av vad som sagts av kommunikationsministern. Det framgick, såvitt jag förstår, alldeles uppenbart av kommunikationsministerns yttrande, att för det fall, att tidningarna, allsidigt samlade i en organisation, uppträdde som reflekterande part i denna affär, jämsides med den förutvarande firman, såg kommunikationsministern saken så, att tidningarna då borde ha företrädare. Det är något helt annat än vad den siste talaren gjorde gällande, då han yttrade att kommunikationsministern föreföll att vara partisk därför att han ställde sig på den nuvarande innehavarens sida emot en reflekterande tidningsorganisation.

Jag ansluter mig till den uppfattningen, att det naturligaste vore, att tidningarna själva hade hand om denna sak. Jag anknyter till samma förutsättning, som kommunikationsministern uttalade, nämligen att om denna tidningsorganisation vore så sammansatt, att man av den kunde räkna på en fullt opartisk behandling av tidningsföretag av olika färger och i olika belägenheter, lokala och andra, om denna tidningsorganisation alltså fyllde den förutsättningen, förefaller den mig vara den naturliga innehavaren av denna distributionsverksamhet. Det är inte heller på den punkten som, såvitt jag kan se, det förefinns någon meningsskiljaktighet. Utan meningsskiljaktigheten ligger däruti, att interpellanten vill, att man skall taga så stark position till förmån för en dylik organisation, att om den givit ett bud, detta skall antagas, även om en konkurrerande organisation ger ett betydligt högre anbud för innehavet av rättigheten. Huruvida detta kan vara riktigt eller lämpligt är en sak, som, såvitt jag förstår, kan vara föremål för tveksamhet. Jag tycker för övrigt, att en dylik situation knappast skulle behöva uppstå, enär det förefaller mig, som om tidningarna, samlade inom en organisation, borde i detta fall vara fullt konkurrenskraftiga med vilken som helst.

Nu har man i detta sammanhang sagt, att en hel del andra förhållanden böra ordnas -- det var särskilt herr Pers, som fäste uppmärksamheten därpå. Ja, det anser också jag, och därför har jag väntat, att i det yttrande rörande försäljningsvillkor m. m., som man begärt från Publicistklubben och Svenska tidningsutgivareföreningen, skulle just komma de uppslag, önskemål, krav och framställningar, som från tidningsvärldens sida kunde i detta sammanhang framläggas. Och man väntar alltjämt på att dylika yttranden skola inkomma. Man sköt på tiden för kungörandet av anbudsingivandet just för att få yttranden av denna art. Regeringens ingripande i detta avseende har just bestått i, att trots den korta tiden försöka bereda möjlighet för de intresserade tidningsföretagen att ange sin mening om de villkor, under vilka enligt deras uppfattning denna försäljningsrättighet bör handhas, ävensom att uppträda som konkurrerande part. Likväl måste jag uttala den meningen rörande tidningarnas uppträdande i detta fall, att de tydligen dröjt för länge och börjat för sent för att snabbt kunna uppträda som konkurrerande part. De hade väl dock på förhand kännedom om när tiden för det nu gällande avtalet skulle gå ut, och det förefaller mig, som om de i god tid bort kunna börja sina förberedelser.

Nu stå vi emellertid i det predikamentet, att det från pressen säges: Vi äro

Ang. rätten
till tidnings-
försäljning
å statens järn-
vägar m. m.
(Forts.)

inte färdiga, vi vilja ha längre uppskov, under det järnvägsstyrelsen å sin sida kan, såsom också här anförts av herr Winberg, ge goda skäl för att frågan måste ordnas i så god tid, att eventuellt en avveckling av nuvarande ägare kan komma till stånd utan för stora störningar. Medan å ena sidan faktiskt tidningarna haft tid på sig att uppträda som konkurrerande part och å andra sidan järnvägsstyrelsen måste anlägga rent affärsmässiga synpunkter och icke kan ta hänsyn till tidningarna såsom på något sätt privilegierad part, har regeringen för sin del sökt åstadkomma vissa jämkningar, som gått ut på att söka utsträcka tiden utöver den av järnvägsstyrelsen först ifrågasatta, för att tidningarna skulle bli i tillfälle att komma in med yttranden, framställningar och förslag. Jag går i detta avseende så långt att jag säger, att det kanske blir möjligt, att man rent av måste träffa något provisoriskt avtal. Ty jag vill — och det är jag övertygad om gäller även regeringen i övrigt — söka bereda största möjlighet för tidningarna att — eventuellt genom ett dylikt korttidsprovisorium — taga igen skadan av att de själva underlåtit att utnyttja den tid, som förflutit för att få organisationen färdig. Längre förefaller det mig att man icke rimligen kan begära, att regeringen skall gå. Det är det sakliga läget i nuvarande ögonblick.

Vad som därutöver kommit fram i diskussionen rörande uttryckssätt och dylikt behöver väl icke förrycka själva behandlingen av saken. Dock vill jag säga till herr Ljunglund, att han uppenbarligen misstytt kommunikationsministerns yttrande »att höra till certen Fäderneslandet». Kommunikationsministerns yttrande på den punkten gick ut på, att när till och med en sådan tidning som Fäderneslandet kan begära att bli betraktad som representant för pressen och allmänheten, måste man draga den konklusionen, att det behövs en mera omfattande organisation inom tidningsvärlden för att kunna uppträda som allsidig och lämplig representant för hela detta yrke. Att därav draga den slutsatsen, som herr Ljunglund gjorde, förefaller mig icke vare sig rimligt eller befogat. Jag vill uttala den meningen, att nog skall man i fortsättningen försöka bereda tidningarna både tillfälle att framställa sina önskemål och göra de erinringar, som herr Pers gav uttryck åt, liksom också, det är jag övertygad om, man skall taga hänsyn till deras önskan att själva uppträda som konkurrerande part. Jag återupprepar att för mig framstår det alltjämt som det mest naturliga, att tidningarna själva omhänderha denna försäljningsorganisation, ehuru jag undrar, om man kan för tidningarnas skull göra undantag från den regel, som staten eljest tillämpar i fråga om i dylika fall uppträdande parter, att icke ge en grupp, blott därför att den är intresserad på ett visst område, helt andra villkor även rent ekonomiskt för utövande av sin verksamhet än vad en annan, tekniskt sett jämbördig konkurrent kan vilja erbjuda. Ett motsatt förfarande kan väntas föra till konsekvenser även på andra områden, som det finns skäl att från det allmännas synpunkt taga i betraktande, då man går till detta avgörande.

Herr Sandén: Herr talman, mina herrar! Jag skall inte avsevärt förlänga diskussionen, men det är med anledning av herr Österströms yttrande i debatten som jag dristat mig att begära ordet.

Herr Österström sade bland annat, att han fann det skäligt att å den svenska landsortspressens vägnar säga ifrån, att vi egentligen inte ha någon anledning till vecklagan över Pressbyråns sätt att handha det byrån tillerkända monolet. Jag ber med anledning av detta herr Österströms yttrande att få säga, att å vilkas vägnar herr Österström än talar, då han åberopar den svenska landsortspressen, så har han i varje fall inte någon fullmakt från den socialdemokratiska landsortspressen att framföra dess synpunkter. Jag tror, att den socialdemokratiska landsortspressen i det väsentliga är ense med de

synpunkter, som herr Ljunglund under debatten anført, och jag tror mig också veta, att den socialdemokratiska landsortspressen har haft ganska stadgade skäl till missnöje med byråns sätt att handha distributionen av tidningarna. Det brukar å tågen vara ganska svårt att få köpa till exempel en socialdemokratisk landsortstidning och ännu svårare att komma över en kommunistisk, fastän jag hoppas, att förhållandet, åtminstone vad angår de kommunistiska tidningarna, blir bättre nu efter herr Winbergs inlägg i debatten.

Herr Österström förstod inte vad det fanns för sammanhang mellan denna sak och journalisternas pensionsfråga — pensioneringen kunde väl klaras ändå, menade herr Österström. Han tänkte kanske ett ögonblick på den situation han själv befinner sig i. Hans medarbetare ha nämligen helt nyss fått sina pensionsförhållanden ordnade efter ingripande från journalisterna — utan svårighet för övrigt, ber jag att få påpeka.

Nu vill jag upplysa herr Österström om att jag, som råkar vara ordförande i journalisternas pensionskommitté, vet, hur ofantligt stora de svårigheter äro, som framför allt de överåriga journalisterna få dras med här i landet för att få sin pensionsfråga ordnad. Tidningarna, i synnerhet landsortstidningarna — det vet herr Österström lika väl som jag — äro för fattiga för att kunna rå med en pensionering av sina överåriga journalister. Det är med mycken möda de kunna lösa pensionsfrågan för dem, som äro unga och sålunda ha möjlighet att själva satsa avsevärda belopp för sina pensioner. För de överåriga är det däremot, som sagt, så gott som omöjligt att få saken ordnad. Men vi ha trots, inom journalisternas pensionskommitté åtminstone, att herr Ljunglunds interpellation kunde ge klaven, visa en möjlighet till en lösning av de överåriga journalisternas pensionsfråga. Jag kan å mina kommittenters vägnar säga herr Österström, att dessa överåriga journalister med stort intresse och med stora förhoppningar emotse resultatet av herr Ljunglunds interpellation och att vi alla hoppas, att detta resultat skall bli sådant, att även landets tidningsmän få nytta av Pressbyrån såsom järnvägsmännen ha det, vilket jag inom parentes sagt inte missunnar dem.

Herr talman! Jag skall inte dra ut på debatten, utan jag ber endast att i stort sett få understryka de synpunkter, som herr Ljunglund under diskussionen framfört.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Åkerberg: Herr talman! Det har avgivits tillräckligt många vittnesbörd här för att det skall vara klart, att herr Ljunglund i denna fråga icke är en ropandes röst i öknen utan att han uppträder som förespråkare för en inom tidningsmannavärlden vitt utbredd opinion. Jag tror, att den fråga, som har sysselsatt flera talare, nämligen frågan om hur inkomsterna av denna rörelse skola användas, exempelvis till tidningsmännens pensionering, kan lämnas helt åt sidan. Jag förmodar, att interpellanten icke omnämmt denna sak som ett motiv för att statsmakterna skulle ställa sig välvilliga till hans framställning, utan bara för att klargöra, att det icke var meningen, att tidningsutgivareföreningen på detta skulle göra en affär, utan att nettot helt och hållet skulle gå till vissa allmännyttiga ändamål.

Herr Winbergs förslag, att järnvägsstyrelsen själv skulle sköta denna tidningsförsäljning, vore kanske något man kan reflektera på. Fastän jag för min del inte kan inse varför så skulle ske. Det är ju dock tidningarna, som äro de ursprungliga försäljarna av de alster det här är fråga om. Varför skulle inte tidningarna själva få sälja sina publikationer? Varför skall det vara någon mellanhand, vare sig den heter Pressbyrån eller statens järnvägar?

Ang. rätten till tidningsförsäljning å statens järnvägar m. m.
(Forts.)

Ang. rätten
ill tidnings-
örsäljning
i statens järn-
vägar m. m.
(Forts.)

Statens järnvägar äro ju för resten inte organiserade för sådana uppgifter, och jag vet inte heller, om dess övertagande av försäljningen skulle vara en så lycklig lösning av problemet. I likhet med herr Sandén anser jag, att herr Österström tagit väl lättsinnigt på hela frågan, men jag förstår, att han här betraktar sig mera som regeringsadjunkt än som förespråkare för tidningarnas intressen. Han sade, att det i hans bygder fanns blott en mening härvidlag, nämligen att Pressbyrån sköter sig bra. Ja, under den gamla tiden, då Svenska telegrambyrån befann sig i privat ägo, fanns det nog också tillräckligt många redaktörer, som kunde stå upp och vittna om att allt var gott och väl, men i närvarande stund, då detta förhållande blivit ändrat, så att det är tidningarna själva, som sköta om även den stora nyhetsförmedlingen, så finns det väl inte mer än en mening, och det är den, att det var lyckligt, att det privata intresset här blev avkopplat.

För övrigt, hur bra än Pressbyrån skötes, så kan man ändå inte dölja det faktum, att det inom pressen finns en stark känsla av att pressens frihet i någon mån är hotad genom en anordning sådan som den nu ifrågavarande, och det finns också en mycket utbredd mening, att detta affärsföretag är ett led i vissa finansintressens strävan att skaffa sig ett fast och bestämt grepp över pressen, över det fria ordet här i landet, och att det därför också är ett allmänt intresse att något göres för att motverka detta inflytande. Man kan ju se bort ifrån att det icke inom en frisiannad regering finns någon starkare känsla för denna nödvändighet — om man också måste konstatera, att statsministerns uttalande var i någon mån mera tillmötesgående än kommunikationsministerns — men det är beklagligt, att det inom pressen skall kunna uppbringas förespråkare för denna ordnings bibehållande. Jag tror dock, att man med gott samvete kan säga, att antalet av dem, som i detta fall ställa sig likgiltiga och motsträviga, är försvinnande litet i jämförelse med antalet av dem, som anse, att det här gäller en verkligt stor nationell fara, som inte får bagatelliseras.

Herr Reuterskiöld: Herr talman, mina herrar! Efter den sympatiska objektivitetsförklaring, varigenom hans excellens herr statsministern omturnerade både tonfallet och riktningen i interpellationssvaret, har jag begärt ordet endast för att hemställa, huruvida icke hans excellens skulle vilja tillse, att regeringen tar avgörandet av denna fråga i sin egen hand.

Herr Ljunglund: Herr talman! Jag känner ett behov att få framföra pressens och min djupa tacksamhet — för såvitt jag känner pressen, är den enig i det fallet — för den objektiva hållning, som hans excellens herr statsministern intog. Det synes mig sannolikt, att om härefter ett svar skall ges på interpellationen i andra kammaren, så torde detta svar lämpligen böra ges av hans excellens herr statsministern, och jag förmodar att regeringens flertal är med honom likatänkande.

Jag tar fasta på hans älskvärda löfte att ge oss respit, därest så behöves. Vi ha hittills inte av järnvägsstyrelsen begärt någon respit. Vi ha bara begärt, att styrelsen till den tidpunkt, som den själv har ställt i utsikt, skulle vänta med att börja annonseringen av sina åtgärder i denna sak. När jag besökte generaldirektör Granholm, försvarade han sin åtgärd att redan i början av februari vilja skicka ut en annons därmed att detta hade begärts av firman Bonnier, som önskade att, därest den gick miste om denna försäljningsrätt, få god tid på sig, få laga fardag att avskeda sin personal och så vidare. Men detta skäl måtte dock inte ens av herr generaldirektören ansetts väga så tungt, ty han avstod mycket snart från att begära att få in något anbud före den 1 juli. Vi ha alltså inte, trots de stora svårigheter, som varit förbundna med våra undersökningar, förhalat någon som helst tid. Jag kan inte inse vad

järnvägsstyrelsen kan göra den 1 april med anbud, som den ändå inte kan ta hänsyn till, förrän styrelsen den 1 juli fått ta del av samtliga anbud. Jag tror alltså, att vi därvidlag inte ha gjort oss förtjänta av någon förebråelse att vara för långsamma. Jag har sagt, att det varit ett svårt arbete, men nu se vi oss stå inför möjligheten att komma med vår rapport till tidningsutgivareföreningen, vilket också skall ske inom den tid, som vi ha bestämt.

Vad beträffar den del av pressen, som står bakom vår aktion, finns det tryckta protokoll från tidningsutgivareföreningens och dess styrelses sammanträden, vari upplyses, att 108 medlemmar instämma i min framställning. Detta är dock långt ifrån fulla antalet av de tidningar, som gå tillsammans på denna väg. Jag har även här i kammaren hört tidningsutgivare, som inte förut tagit ståndpunkt, komma och säga, att de hela tiden ha tänkt vara med. Vad som torde ha förbländat herr kommunikationsministern är den mammutliknande storleken hos vissa tidningar, som äro motståndare till denna, som jag tror, riktiga ändring av tidningsförsäljningen.

Slutligen vill jag säga, att herr statsministern kanske en smula överdrev risken av att i detta fall ge tidningspressen ett försteg framför andra medsökande. Detta försteg är efter min uppfattning helt enkelt grundat i grundlagen, eftersom tidningarna ha rätt att utan hinder försälja produkterna av sin verksamhet på offentliga ställen. Naturligtvis måste det ske i en ordnad form, men därvidlag äro tidningarna ingalunda likställda med försäljarna av karameller och läkeroltabletter, som herr kommunikationsministern talade om.

Jag har inte något vidare att tillägga.

Herr Österström: Ja, herr talman, jag förstår ju, att herr talmannen och kammaren kunna vara irriterade av det sätt, varpå debatten dragits ut, men de många replikerna emot mig i anledning av mitt lilla anförande berättiga mig kanske att säga ett par ord.

Herr Sandén förklarade mycket bestämt, att jag inte i något avseende representerade den svenska landsortspressen, vilket han gjorde gällande, att jag påstått. Jag har naturligtvis inte påstått, att jag representerade den svenska landsortspressen, men jag representerar en viss erfarenhet om samarbetet mellan en medelstor landsortstidning och Svenska pressbyrån, en erfarenhet, som kan vara lika god som någon annans. När nu denna Svenska pressbyrå och hela detta affärsföretag omnämnts i insinuanta ordalag och berörts med delvis antydningar, som kunna betyda ungefär vad som helst men likväl — jag konstaterar detta, herr talman — det inte kunnat påvisas något verkligt konkret fall, där denna pressbyrå icke skött sin åtagna uppgift tillfredsställande, då har jag ansett det vara min skyldighet som medlem av kammaren att med den erfarenhet jag har såsom pressman säga detta. Om jag därmed uppträtt som förrädare mot ett kårintresse må det vara hänt! Jag har i varje fall känt det vara min plikt att säga detta.

Jag ber vidare att få säga att när herr Sandén talar om, att jag i varje fall inte alls representerar den socialdemokratiska landsortspressen i denna tvist, så är jag den första att vitsorda den saken. Jag kan tillägga, herr talman, att jag mycket väl förstår den socialdemokratiska landsortspressens uppträdande i detta fall. Med hela den grundsyn, den har intagit till de samhällsekonomiska och andra ekonomiska spörsmål, förstår jag mycket väl att dess ståndpunkt innebär en naturlig linje att framgå på. Att jag har litet svårare att förstå högermannen herr Ljunglund bör måhända inte te sig så underligt.

Herr statsministern förklarade, att enligt hans uppfattning var det rimligt och naturligt, att tidningarna själva toge hand om denna distributionsaffär, och jag förstår att det tydligen är regeringens mening att så långt det är möjligt ur lojala synpunkter främja en sådan lösning av frågan. Jag ber då att i

Ang. rätten till tidningsförsäljning å statens järnvägar m. m.
(Forts.)

Ang. rätten
till tidnings-
försäljning
å statens järn-
vägar m. m.
(Forts.)

anledning härav få säga, att det nog kan synas vara riktigt och lämpligt detta, men att det i alla fall icke är så enkelt, som det i förstone kanske förefaller. Jag talar därvidlag med ledning av vissa erfarenheter, och jag ger uttryck åt en viss skeptisk uppfattning härutinnan trots den demonstration, som här skett till förmån för en motsatt mening. Det finns ekonomiska realiteter, som för tidningarna äro av oändligt mycket större betydelse än denna omtvistade distribution. Jag tänker på en sak sådan som annonsmonopolet. Så som detta utvecklats ha vi i landsorten en stark känsla av att det icke är önskvärt, att huvudstadspressens inflytande får svälla ut ännu mera. Men om nu tidningarna skola övertaga Svenska pressbyråns uppgift, vilka skola då satsa de mycket stora kapital, som erfordras härför? Ja, knappast är det de små landsortstidningarna, som kunna göra detta, utan det blir troligen de starka tidningsbolagen i huvudstaden, som bli de dominerande. Splittringsmoment inom tidningsvärlden kunna här uppstå, som bliva mycket farliga. Jag har här snuddat antydningssvis vid saker och ting, som äro av verkligt stor betydelse för tidningarna, och jag fruktar att de landsortstidningsmän, vilka här uppträtt mot mig i dag, om deras mening skulle segra, en gång i framtiden skola vara mindre tvärsäkra på att de drogo en lans för den lyckligaste lösningen.

Till sist, herr talman, råkade jag säga, att jag inte förstår det absoluta sammanhanget mellan denna affär och journalisternas pensionsfråga. Detta yttrande måtte ha varit ett oerhört brott. Men jag är så brottslig, att jag förstår ännu inte vad det är för sammanhang mellan dessa två saker, och ingen av herrarna har klarat upp sammanhanget mellan den skyldighet, vi ha att sköta om våra tidningsmäns pensionsförhållanden och sörja för dem på deras äldre dagar då de blivit utslitna, samt denna affär. Var finns det absoluta sammanhanget mellan dessa saker? Men det är ju så bekvämt, säga herrarna, att lita till en sådan anordning. Man tager en affär, som är vinstgivande, och klarar det på det sättet. Det är naturligtvis bekvämt, alldeles oerhört bekvämt. Men skulle man inte kunna tänka sig, kära kolleger, att det i så fall finns andra mellankommande parter i denna affär än journalisterna? Ni tala om att journalisterna producera tidningar. Ja, drager man ut konsekvenserna så finns det mycket folk, som sysslar med att producera det, som säljes i kioskerna. Varför skulle inte de ha samma rätt som journalisterna? Det är tråkigt att behöva säga detta. Jag vill naturligtvis icke på något sätt motsätta mig en förnuftig och rimlig och billig lösning av de äldre tidningsmäns pensionsfråga. Men jag måste alltjämt vidhålla, att det finns icke något absolut sammanhang mellan denna affär och våra tidningsmäns pensionsförhållanden.

Herr statsrådet **Meurling**: Det har i den föregående diskussionen om denna fråga upprepade gånger berörts, huruvida frågan icke tangerar tryckfrihetsförordningen. Även interpellanten har i två särskilda anföranden berört den omständigheten, att man kanske finge se till, att man här inte kommer i kontakt med grundlagen, som eventuellt skulle anses stadga någon absolut rätt för tidningsutgivarna själva att ombesörja den distribution, det här gäller.

Detta ger mig anledning, att för att vi inte skola ha ännu en osäker faktor i den här saken att räkna med, relatera ett förhållande, som visar, att denna fråga redan varit under viss prövning. Med anledning av att en redaktör för en viss tidning år 1915 — vis av erfarenheten nämner jag icke namnet på den tidning det var fråga om — anmält järnvägsstyrelsen hos justitieombudsmanen med anledning av att styrelsen avstängt tidningen från rätt till försäljning på statens järnvägars område, upptogs detta klagomål. Justitieombudsmanen meddelade i utslag den 20 maj 1915, att enär den av klaganden åsyftade bestämmelsen i tryckfrihetsförordningen dels icke kan innefatta någon ovillkorlig rätt att inom statens anstalter och inrättningar föryttra tryckta

skrifter, och då saluhållande av dylika skrifter på statens järnvägars område är beroende av järnvägsstyrelsens tillstånd, så förklarades anmälan icke för-
anleda någon åtgärd.

Jag har ansett mig böra nämna detta, för att det inte skall komma in något nytt moment i de klara linjer, som jag anser vara avgörande här, nämligen en *fri tävlan men med klar företrädesrätt, av moraliska skäl, för tidningsutgivarna själva.*

Slutligen vill jag med anledning av herr Winbergs vädjan till mig, att jag borde tillse, huruvida icke statens järnvägar själva kunde och borde övertaga denna rörelse, nämna, att redan den omständigheten, att denna affärgren rör sig med ett antal av cirka 5,000 mer eller mindre fast anställda personer, gör, att jag anser det vara omöjligt att reflektera på en sådan anordning.

Herr Örne: Ja, herr talman, det är varken min avsikt att blanda mig i den diskussion, som här förts mellan representanter för tidningsutgivarna inbördes och kommunikationsministern eller att förlänga debatten. Det har här framhållits, att distributionen av tidningar på järnvägarna är en synnerligen lukrativ affär. Jag vill blott såsom gammal konsumentrepresentant framställa den frågan, huruvida detta inte möjligen kan bero på, att priset på de försålda publikationerna är alldeles för högt. Det är orimligt höga pris på tidningar och böcker vid deras försäljning på järnvägarna i förhållande till den allmänna prisnivån i landet. Jag har begärt ordet endast och allenast för att till herr kommunikationsministern rikta en vördsam hemställan, att vid avgörandet av denna fråga — vare sig distributören nu blir ett enskilt företag eller tidningsutgivareföreningen eller statens järnvägar — tillse, att priset på de försålda publikationerna kommer att sättas ned och det ganska grundligt.

Justerades protokollen för den 23 och den 24 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 7 A, till Konungen i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1927—1928 under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 6, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av väckt motion angående utredning och lagstiftning om under vilka villkor företagande av abort må vara tillåtet;

nr 26, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 kap. 13 § strafflagen; och

nr 27, i anledning av väckt motion angående faderskapsbevisning medelst blodundersökning; samt

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion angående folkkupplysning i hälsovårdsfrågan.

Ang. rätten till tidningsförsäljning å statens järnvägar m. m.
(Forts.)

Vid föredragning av första lagutskottets memorial nr 24, angående arvode åt den, som inom första lagutskottet biträtt vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkringsavtal m. m., bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 5, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatsens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkterna 7 och 8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

*Ans lag i
arbetsrådet.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till arbetsrådet för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra förslagsanslag av 50,850 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte till arbetsrådet för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra förslagsanslag av 47,650 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Kvarnzelius*, *Anderson* i Råstock, *Törnkvist* i Karlskrona och *Nilsson* i Örebro ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr statsrådet **Pettersson**: Beträffande avlöningen till arbetsrådets chef hade Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition föreslagit en återgång till den ordning, som gällde före 1926, d. v. s. en avlöning till arbetsrådets chef av 15,000 kronor. Statsutskottet har icke ansett sig kunna gå med på detta utan föreslagit en återgång till de förhållanden, som gällde från och med början av år 1926, det vill säga statsutskottet föreslår, att denna befattning skulle anordnas som en bisyssla och att chefen för arbetsrådet skulle avlönas med ett arvode av 4,000 kronor.

Såsom motiv för sin mening åberopar utskottet två skäl, först och främst det, att när denna befattning inrättades, man bestämde avlöningen på sätt som skedde med hänsyn därtill, att en mängd principiellt viktiga och omfattande ärenden då väntades komma under rådets prövning och att det därför var nödvändigt att se till, att man fick en högt kvalificerad person som chef, varför avlöningen sattes till ett jämförelsevis högt belopp. Nu däremot, menar utskottet, har en bestämd praxis utbildat sig. Nu kan det inte förekomma så många ärenden av principiell innebörd och av större räckvidd, och nu bör det följaktligen gå för sig med något mindre avlöning. Det andra motivet, som utskottet åberopar, är att Kungl. Maj:t själv år 1925 ansåg, att befattningen kunde anordnas som en bisyssla, och att riksdagen då inte framställde någon invändning emot denna anordning.

Vad det första skälet angår, så vill jag först, dock mera i förbigående, nämna, att det ser ut, som om antalet ärenden i arbetsrådet skulle vara stätt i ökning. Detta antal utgjorde år 1924 — jag tager nu runda tal — omkring 1,000, 1925 omkring 1,100, 1926 omkring 1,300. Jag vill endast tillägga, att man inte torde få fästa för stor vikt vid dessa siffror. Det är också sant som utskottet yttrar, att en del frågor av principiell innebörd och större räckvidd fått sitt avgörande genom arbetsrådet under de år som gått och att särskilt beträffande vissa sådana frågor arbetsrådet icke är besvärat med lika tungt arbete som i början av dess verksamhet. Men jag vill på samma gång betona, att enligt uppgifter, som jag fått från arbetsrådet, tid efter annan uppkomma ganska besvärliga frågor, som påkalla ingående prövning och allvarligt arbete. Det är sådana frågor som den, om lagen är tillämplig på visst företag eller visst slag av arbete, vidare om visst arbete kan anses så oregelbundet, att det icke kan förläggas till bestämda tider, det är frågor om visst sågverk är att betrakta som binäring till ägarens jordbruksrörelse, om lagen är tillämplig på viss firmas utkörare, om däckskarl på motorpräm, som endast utför lastnings- och lossningsarbete, kan anses utföra skeppstjänst o. s. v. Jag skall inte besvära kammaren med flera exempel. Jag anser, att det, som jag nu yttrat, stöder påståendet, att ännu förekomma i rätt stor utsträckning frågor av principiell innebörd och större räckvidd, och att man därför tryggt kan säga, att arbetsrådet fortfarande har en arbetsbörda av det slag, att den ifrågasatta avlöningen för chefen av 15,000 kronor väl må anses motiverad.

Så var det det andra motivet, som utskottet åberopade, nämligen att Kungl. Maj:t 1925 ansåg, att befattningen som ordförande i arbetsrådet kunde anordnas som en bisyssla, och att riksdagen godkänt detta. Det är sant, att Kungl. Maj:ts anordning och beslut den 31 december 1925 gick i den riktningen. Men jag vill påpeka, att det var möjligt för Kungl. Maj:t att vidtaga en sådan åtgärd endast därigenom, att man till chef för rådet kunde få en person, som från tiden för arbetsrådets inrättande varit verksam inom rådet och även tjänstgjort som dess ordförande och som således på förhand var väl insatt i detta arbete.

Vidare är det visserligen sant, att denna ordning inte föranledde någon anmärkning från riksdagens sida och såvitt jag vet inte heller från statsutskottets. Men det är att märka, att den föranledde en erinran från konstitutionsutskottet. Konstitutionsutskottet yttrade: »Visserligen torde den större stadga i fråga om arbetstidslagens tillämpning och den erfarenhet med avseende å ärendenas handläggning, som vunnits under de gångna åren av arbetsrådets tillvaro, hava minskat dess arbetsbörda. Men ärendenas antal är dock alltfjämt ganska betydligt (år 1925 uppgick det till 1,111 st.) och såsom redan delvis antytts har det förutsatts, att ordföranden skall taga en ingående befattning med dessa ärenden — — — — —. Även om hänsyn toges till den lättnad i ordförandens arbetsbörda, som numera må hava inträtt, kan utskottet under

Anslag till
arbetsrådet.

(Forts.)

dylika förhållanden icke finna, att denna chefspost nu bort förenas med statssekreterartjänsten i socialdepartementet.»

Slutligen ber jag att få framhålla, att det som Kungl. Maj:t här föreslagit icke innebär en fullständig återgång till förhållandena sådana de voro före 1926. Före 1926 var det två personer, som delade arbetet inom arbetsrådet, nämligen en ordförande med en avlöning av 15,000 kronor och dessutom vid hans sida en sekreterare med samma lön som byråchef på gammal stat eller 7,800 kronor plus tillfällig löneförbättring 1,000 kronor. Det som i propositionen föreslås är nu, att en och samma person skall handhava både chefsposten och sekreterarposten, ehuru med en avlöning av 15,000 kronor. Denna anordning innebär i själva verket en ganska väsentlig besparing i förhållande till vad som gällde före 1926.

Med hänsyn till den ganska betydande arbetsbörda, som på detta sätt skulle läggas på chefs-sekreterarens skuldror, förefaller det mig, att den föreslagna avlöningen icke kan anses oskäligen.

Herr Kvarnzelius: Ja, herr vice talman, såsom framgår av utskottets betänkande har jag jämte några andra av statsutskottets ledamöter låtit anteckna en reservation mot utskottets förslag i denna punkt. Vi ha ansett oss böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Enligt min uppfattning måste man beteckna det förslag, Kungl. Maj:t här har framlagt, såsom synnerligen väl motiverat. Jag har i detta avseende ingen anledning att ingå på ett närmare belysande av den saken efter det anförande, som här nu hållits av herr statsrådet och chefen för socialdepartementet. Jag ber endast att få stryka under önskvärdheten av att man på chefsposten inom arbetsrådet har en person med den pondus och de insikter, som äro nödvändiga, för att han skall kunna fylla den uppgift, han där har sig anförtrodd, på sådant sätt, att de rådslag, som träffas inom arbetsrådet bli respekterade och bli till nytta för industrien. Denna är ju nämligen i hög grad beroende av de beslut, arbetsrådet fattar. Därjämte ber jag att få betona, att då vi nu fått en mycket intresserad och duktig karl på denna post, så finns det inte tillräckliga skäl för att ådagalägga den småaktighet utskottet här visar — jag betecknar nämligen utskottets förslag i denna del som i synnerlig grad småaktigt med hänsyn till det ringa belopp, varmed dess förslag skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag. Skillnaden rör sig endast om något hundratal kronor.

Jag ber med dessa ord, herr förste vice talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition i denna del.

Herr Hallin: Herr talman! Utskottets förslag i förevarande punkt går endast ut på att riksdagen skulle med avseende på arbetsrådets ordförande vidbliva vad man i fjol gick in för, nämligen att denna post icke skulle vara en post, som helt utfyllde innehavarens tid och arbete utan vore en syssla, som kunde bestridas vid sidan av annan statssyssla.

Nu sade den föregående talaren, utskottets ärade ordförande, att det var en småaktighet, när utskottet föreslog detta, ty det var endast ett mycket obetydligt belopp, som skilde utskottets förslag från Kungl. Maj:ts förslag. Ja, han må ju anse lämpligt att använda ordet »småaktigt», eftersom beloppet i och för sig är litet. Men här föreligger en princip, som utskottet har velat hävda, och den principen gingo vi in för i fjol. Statsutskottets majoritet har inte ansett det vara lämpligt, att man på detta vis är ifrån år saxar över från den ena organisationsprincipen till den andra och gör ena året så och andra året så. Jag ber få hänvisa till vad herr statsrådet själv uttalar i statsrådsprotokollet, nämligen att det är inte så säkert, att denna anordning, sådan den nu föreslås av Kungl. Maj:t, är sådan, att den kan bli bestående. Ty därest omstän-

digheterna skulle föranleda, att en återgång måste göras till det, som statsutskottet nu föreslår, så skola vi slå in på det. Det är detta, som utskottet i sin mån velat reagera emot, då utskottet föreslagit riksdagen att nu stå fast vid den ståndpunkt, riksdagen intog i fjol.

Nu har Kungl. Maj:t här velat jämföra arbetsrådet med ett centralt verk. Även detta har utskottet velat reagera emot, ty vi ha icke kunnat finna, att den jämförelsen är tillfyllest motiverad. Det borde ju ändå vara uppenbart, att man väl inte kan anse arbetsrådet vara ett centralt verk. Arbetsrådet är en domstol med ordförande och sju bisittare. Därtill kommer ett litet kansli med ett kvinnligt biträde i tredje lönegraden. Det är hela organisationen som detta verk — centrala verk, om man sålunda ville kalla det — skulle omfatta! Samtidigt har utskottet också ansett sig kunna taga avstånd från jämförelsen med kungl. försäkringsrådet, som departementschefen särskilt utpekade såsom varande ett lämpligt jämförelseobjekt. Men försäkringsrådet har helt annan sammansättning än arbetsrådet. Det har bl. a. rådsbefattningar, och det har en stat, som är i det närmaste tre gånger så stor som arbetsrådets ävensom ett avsevärt kansli. Vill man kalla försäkringsrådet för ett centralt verk — och det har ju riksdagen genom att sätta lönen för den nuvarande innehavaren av ordförandebefattningen i en verkschefs löneställning redan sagt, att så kanske man bör anse — så har statsutskottet dock inte velat gå in för samma princip i avseende på arbetsrådet.

Jag tror också, att vi med den anordning, som föreslås av statsutskottets majoritet, giva Kungl. Maj:t betydligt friare händer med avseende på denna befattning, vars betydelse vi visst inte på något sätt underkänt. Lönen har ju också tillmätts på det sättet, att den kommer nästan upp till vad Kungl. Maj:t föreslagit. Det skiljer tror jag på 1,200 kronor. Men som jag sade, det var icke själva avlöningsbeloppet, som vi inom utskottet reagerade emot, utan det var mot den nu åter ändrade organisationsprincipen, och att man skulle så att säga på en bakväg gå in för att tillskapa ett nytt centralt verk. Ty vi veta noggsamt, att om man vill skapa ett centralt verk och såsom här börjar med toppen, följer sedan det övriga snart efter. Med detta förslag ha vi sålunda trott, såsom jag nyss nämnde, att Kungl. Maj:t skulle i en framtid kunna få större handlingsfrihet så att säga i avseende å besättandet av ordförandeposten, och det är med dessa synpunkter och med åberopande i övrigt av vad utskottet anfört, som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr von Sydow: Herr talman, mina herrar! Jag har tillhört arbetsrådet alltsedan dess tillkomst och har sålunda kunnat följa de olika faserna i dess verksamhet och dess organisation. Jag måste ju medge, att det är riktigt, att arbetsrådets verksamhet är högst betydligt förminskad mot vad den var, då rådet först tillkom, då åttatimmarslagen var ny och tusentals ärenden strömmade in över oss. Men det är därför inte så, att arbetsrådets verksamhet nu är obetydlig till omfånget eller betydelslös. Tvärtom är det alldeles riktigt, som herr statsrådet anförde, att det alltjämt är många ärenden, som komma till rådet — de kunna räknas till omkr. 1,200 om året — och många av dem äro av svårlöst och viktig beskaffenhet. Det är uppenbart, såsom herr Kvarnzelius yttrade, att arbetsrådets verksamhet är av mycket stor betydelse för den svenska industrien och det svenska näringslivet.

Jag vill också säga herrarna, att ifall arbetsrådets göromål ha reducerats, så har dess organisation blivit ännu mer reducerad. Det finns inte någon proportion häremellan. Då arbetsrådet började, hade vi en chef, som hade 15,000 kronor om året, vilket då var mer än vad cheferna för åtskilliga ämbetsverk hade. Vi hade vidare två ordinarie ledamöter, som hade 12,000 om året och som inte sysslade med något annat än tjänsten i arbetsrådet. Vi hade två å tre

Anslag till
arbetsrådet.
(Forts.)

sekreterare, som voro fullt avlönade. Sedan har man tagit bort den ena efter den andra av dessa funktionärer. Vad är det nu, som är kvar? Ja, vi ha en enda tjänsteman, som inte har befattningen som bisyssla, nämligen sekreteraren.

Nu tycker jag i alla fall, att skall man ha en institution med en så betydelsefull verksamhet som denna och som därtill är en domstol, borde den väl ha en fast organisation. Nog tycker man, att chefen inte skulle ha befattningen som en bisyssla utan som sin huvudsakliga uppgift, och vara avlönad därefter.

Det är riktigt, som herr Hallin yttrade, att arbetsrådet inte kan jämföras med ett centralt ämbetsverk. Det är en domstol. Herr Hallin sade att det är en fördel, om man ger Kungl. Maj:t fria händer att vid tillsättandet av chefen göra ombyte när som helst. Men detta strider ju mot institutionens karaktär av domstol, ty beträffande en domstol vill man inte på detta sätt ge Kungl. Maj:t fria händer att godtyckligt flytta bort ordföranden, det strider mot regeln om domares oavsättlighet.

Att det inte är mycket det här gäller i pengar, det är framhållet från flera håll, men vad det gäller är, att då man har denna institution, skall åt den också ges en sådan organisation, att den kan fullgöra sitt värv på ett sätt, som är tillfredsställande. Det skall inte vara en sådan karaktär av osäkerhet över hela dess organisation och verksamhet, som man nu vill skapa till.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr von Geijer: Herr talman! Ehuru inte någon direkt hänvisning till konstitutionsutskottets anmärkning i fjol angående utnämning av ordförande i lagrådet förekommit, finner jag det ändå kanske lämpligt att här påpeka, att den anmärkning, konstitutionsutskottet då framställde, alls icke gällde lönebeloppet. Något principiellt uttalande i denna del gjorde konstitutionsutskottet inte, utan det vände sig allenast mot den av Kungl. Maj:t gjorda sammanföringen av befattningen som ordförande i lagrådet med en annan i hög grad arbetstyngd tjänst, vilket i det föreliggande fallet konstitutionsutskottet ansåg olämpligt.

Jag har intet yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkterna 16—28.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 29.

Lades till handlingarna.

Punkterna 30—39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 40.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte

a) bestämma antalet ordinarie befattningar vid hospital och asyler på under punkten angivet sätt;

b) godkänna under punkten införd stat för hospital och asyler, att tillämpas från och med budgetåret 1927—1928; samt

c) nedsätta det ordinarie förslagsanslaget till hospital och asyler, nu 10,300,000 kronor, med 500,000 kronor till 9,800,000 kronor.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat följande:

»Vad först angår Kungl. Maj:ts förslag i fråga om ökning av sjukvårdspersonalen vid Hälsingborgs hospital, vilket förslag, enligt vad statsrådsprotokollet utvisar, avvägs under vederbörligt hänsynstagande till storleken av dylik personal vid Uppsala och Lunds hospital och asyler, har detsamma icke givit utskottet anledning till erinran.

Såsom nämnts, har departementschefen i samband med berörda förslag upptagit frågan om ledningen av sjukvården vid Hälsingborgshospitalet och därvid förordat den av medicinalstyrelsen ifrågasatta anordningen för sjukledningens handhavande.

I anledning härav vill utskottet erinra om att 1926 års riksdag i sin skrivelse nr 38 beträffande Kungl. Maj:ts för samma års riksdag framlagda förslag angående anslag till hospital och asyler uttalade, bland annat, att riksdagen icke funne det tillrädligt, att, innan av särskilda sakkunniga framlagt förslag till lag om vård av sinnessjuka prövats, en ny organisationsform infördes i fråga om läkarpersonalen vid Hälsingborgshospitalet. Skäl för ett frångående av denna uppfattning synes utskottet alltjämt icke föreligga.»

Herr **Petrén**: Herr vice talman! Jag har inte för avsikt att föreslå någon ändring i utskottets hemställan, utan jag begärde ordet för att yrka på en ändring i motiveringen, nämligen att andra och tredje styckena i utskottets motivering måtte utgå.

Dessa stycken lyda:

»Såsom nämnts, har departementschefen i samband med berörda förslag upptagit frågan om ledningen av sjukvården vid Hälsingborgshospitalet och därvid förordat den av medicinalstyrelsen ifrågasatta anordningen för sjukledningens handhavande.

I anledning härav vill utskottet erinra om att 1926 års riksdag i sin skrivelse nr 38 beträffande Kungl. Maj:ts för samma års riksdag framlagda förslag angående anslag till hospital och asyler uttalade, bland annat, att riksdagen icke funne det tillrädligt, att, innan av särskilda sakkunniga framlagt förslag till lag om vård av sinnessjuka prövats, en ny organisationsform infördes i fråga om läkarpersonalen vid Hälsingborgshospitalet. Skäl för ett frångående av denna uppfattning synes utskottet alltjämt icke föreligga.»

Den i frågan icke initierade skulle av denna sista punkt lätteligen kunna få den föreställningen, att det nu gällde alldeles samma sak som i fjol. Så är emellertid alls inte förhållandet. Det uttalande, som förefanns i det återopade yttrandet från i fjol, tillkom nämligen på grund av ett då framställt förslag, att vid Hälsingborgs hospital skulle anställas tre självständiga överläkare, så

Ang.
ledningen av
sjukvården vid
Hälsingborgs
hospital.
(Forts.)

att det bleve två överläkare vid sidan om chefläkaren. Det var mot en sådan organisationsform, som utskottet uttalade sig med den motiveringen, att utskottet inte ville tillstyrka den, utan att frågan borde prövas i samband med förslaget om ny sinnessjuklagstiftning.

Nu är det emellertid inte alls fråga om brytandet av den vanliga ordningen, att det skall finnas endast en överläkare vid ett hospital, utan vad som nu är föreslaget är endast och allenast, att Kungl. Maj:t skulle äga rätt att i instruktionen för läkarna vid Hälsingborgs hospital medgiva, att tvenne av hospital-läkarna av första klass skulle få en relativ självständighet i fråga om skötseln av var sin utav de två av hospitalets tre huvudavdelningar, och detta av den anledningen, att överläkaren inte anses kunna medhinna att mera i detalj leda skötseln av mer än en av de tre huvudavdelningarna.

Departementschefen har gjort det uttalandet, att det syntes honom finnas starka lämplighetsskäl för att en sådan organisation av sjukhusledningen bleve gällande, när beläggningen av hospitalet blivit mera omfattande.

Då det sålunda här inte alls är fråga om något anslag, kan jag inte se, att det finns någon anledning för riksdagen att uttala sig emot att Kungl. Maj:t utfärdar instruktion för läkare på det sätt, som Kungl. Maj:t finner lämpligast, på det att hospitalets skötsel skall kunna ske på bästa möjliga sätt.

Jag ber därför, herr vice talman, att få göra det yrkandet, att de av mig upplästa styckena, andra och tredje styckena, i utskottets yttrande må utgå.

Herr Hallin: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets motivering oförändrad.

Det kan dock inte hjälpas, att om icke ifrågavarande uttalande göres, är det möjligt, att här kan införas en organisationsförändring, som visserligen inte för ögonblicket skulle draga några kostnader med sig men som i alla fall eventuellt skulle komma att föregripa den ännu inte fullt övervägda nya sinnessjukvårdslagen, vilken är under utarbetande. Utskottet anser att det förslaget först bör ligga färdigt på bordet, innan man beträffande något hospital finner det vara lämpligt att gå in för någon ny organisation med avseende å de läkare, som där äro eller komma att bliva anställda.

Det är av dessa skäl, som utskottet enhälligt ansett sig inte kunna annat än stå fast vid det uttalandet, som statutskottet och riksdagen gjorde i fjol i denna fråga, och jag ber därför med dessa få ord att få yrka bifall till utskottets förslag oförändrat.

Herr Petrán: Ungefär samma skäl, som nu anförts av den siste ärade talaren, anfördes också vid ärendets behandling på avdelningen, där jag var närvarande, ehuru jag sedan inte fick tillfälle att bevista utskottets plenum, då ärendet där förekom. Å avdelningen uttalade man nämligen den förmodan, att om inte någon invändning gjordes mot departementschefens ifrågavarande uttalande, skulle detta få till följd, att man från medicinalstyrelsens sida nästa år skulle begära anslag till ytterligare två överläkare i enlighet med motionen vid fjolårets riksdag. Jag lämnade då den upplysningen och vill här återupprepa den för att få den till protokollet antecknad, att såväl medicinalstyrelsens chef som chefen för hospitalsbyrån med bestämdhet förklarar, att ett dylikt förfarande inte skulle få någon sådan följd och att från medicinalstyrelsen inte kommer att göras framställning om någon ändring i fråga om läkarbefattningarna, innan sinnessjuklagstiftningen blir föremål för prövning.

Den gjorda invändningen faller ju därför helt och hållet till marken, och jag skall be att få särskilt framhålla, att det är av stor vikt att kunna få den föreslagna ordningen genomförd redan nu under beläggningen, ty det är alldeles

klart, att om överläkaren skall svara för sjukvården i dess helhet på alla huvudavdelningarna, finns det ingen möjlighet — jag står i vad jag nu säger i fullständig överensstämmelse med vad chefen för hospitalsbyrån uttalat — att lika snabbt belägga hospitalet, som därest Kungl. Maj:t finge rätt att i instruktionen medgiva två hospitalsläkare att ha någon större självständighet i fråga om skötseln av de två huvudavdelningarna. Följden av att riksdagen vill förbjuda Kungl. Maj:t att utfärda instruktion i viss riktning, en riktning, som inte får några ekonomiska konsekvenser, skulle alltså bli, att hospitalet inte kunde beläggas lika fort, och det kan väl ändå inte vara önskvärt, att riksdagen fattar ett beslut, som skulle ha till följd, att hospitalet inte kan så snabbt beläggas, som eljest vore möjligt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Petrén*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring i motiveringen, att den del därav, som började med orden »Såsom nämnts» och slutade med »icke föreligga», utelämnades.

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 41.

Lades till handlingarna.

Punkterna 42—47.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 48—50.

Lades till handlingarna.

Punkterna 51—54.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 55.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att

dels till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 600,000 kronor;

dels ock medgiva, att av Kungl. Maj:t finge beviljas ej mindre åt föreningen för kustvård åt skrofulösa barn till utförande av vissa byggnadsarbeten m. m. vid kustsanatoriet Apelviken ett bidrag av sammanlagt högst 57,200 kronor än även åt föreningen för skrofulösa barns vård till anskaffande av Finsenlampor m. m. vid Kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra ett bidrag av högst 12,900 kronor, allt att utgå av nämnda anslag i huvudsaklig överensstämmelse med de rörande bidrag från anslaget gällande grunder och på de närmare villkor i övrigt, som kunde av Kungl. Maj:t bestämmas.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena, nr 25, inom första kammaren av herr *Joh. Nilsson* i Kristianstad och den andra, nr 25, inom andra kammaren av herr *L. Borggren*, vari hemställts, att riksdagen måtte be-

*Ang.
ledningen av
sjukvården vid
Hälsingborgs
hospital.
(Forts.)*

*Anslag till
uppförande
av tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter m. m.*

Anslag till
uppförande
av tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter m. m.
(Forts.)

sluta att höja anslaget till Kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra från av Kungl. Maj:t föreslagna 12,900 kronor till 43,894 kronor 50 öre.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och herrar Joh. Nilssons i Kristianstad och Borggrens berörda motioner, I: 25 och II: 25,

a) till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 610,000 kronor; samt

b) medgiva, att av Kungl. Maj:t finge beviljas ej mindre åt föreningen för kustvård åt skrofulösa barn till utförande av vissa byggnadsarbeten m. m. vid kustsanatoriet Apelviken ett bidrag av sammanlagt högst 57,200 kronor än även åt föreningen för skrofulösa barns vård till anskaffande av Finsenlampor m. m. vid Kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra ett bidrag av högst 22,900 kronor, allt att utgå av nämnda anslag i huvudsaklig överensstämmelse med de rörande bidrag från anslaget gällande grunder och på de närmare villkor i övrigt, som kunde av Kungl. Maj:t bestämmas.

Herr statsrådet **Pettersson**: I denna punkt föreslår utskottet en förhöjning av det av Kungl. Maj:t begärda anslaget till kustsanatorium i Barkåkra med 10,000 kronor i anledning av två i ämnet väckta motioner. Det kan inte falla mig in att göra någon invändning mot att utskottet här har varit något frikostigare än Kungl. Maj:t, tvärtom tror jag, att de pengar utskottet här vill bevilja äro mycket väl använda. Men i motionerna förekomma flera önskemål, till vilka man önskar anslag, och då det gäller att verkställa riksdagens beslut, som jag antager kommer att bli i överensstämmelse med utskottets hemställan, är det önskvärt att ha klart för sig, vilket av motionärernas önskemål som avses med denna tillökning på 10,000 kronor, varför jag hemställer, att från utskottshåll få ett förtydligande i det avseendet.

Herr **Hallin**: Herr talman! Jag skall be att med anledning av herr statsrådets fråga få svara, att statsutskottet ansett, att människorna böra gå före de f. ö. mycket nyttiga djur, vars lokalbehov det också varit tal om att tillgodose, och att vi därför närmast tänkt, att det skulle vara den nya matsalen på kustsanatoriet i Barkåkra, som skulle komma i åtnjutande av den förhöjning av anslaget med 10,000 kronor, som utskottet föreslagit.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 56—59.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till
radiumhemmet
i Stockholm.

Punkten 60.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels under avdelningen medicinalstaten samt hälso- och sjukvården, under avdelningen sjukvårdsanstalterna, med rubriken radiumhemmet i Stockholm uppföra ett ordinarie förslagsanslag av 40,000 kronor;

dels ock godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 4 januari 1927 förordad ändring i grunderna för bidrag till radiumhemmets klinik.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i riksstaten uppföra

- a) såsom bidrag till radiumhemmet i Stockholm poliklinik ett ordinarie anslag av 15,000 kronor; samt
- b) såsom bidrag till hemmets klinik ett ordinarie förslagsanslag av 25,000 kronor.

Anslag till radiumhemmet i Stockholm.
(Forts.)

Herr **Holmgren**: Jag begärde inte ordet, herr talman, för att framställa något annat yrkande, än vad utskottet gjort, utan för att framhålla en del synpunkter på denna fråga, vilka jag inte kan återfinna vare sig i statsutskottets utlåtande eller i statsverkspropositionen men vilka jag tror det vara viktigt, att riksdagen får taga del av.

När man läser statsutskottets utlåtande, finner man den uppgiften, att radiumhemmet, som det nu är fråga om, har till ändamål att bereda vård åt kräftsjuka, och detsamma framhålles till en början i statsverkspropositionen. Det är ju påtagligt, att det är denna radiumhemmets verksamhet, som ansetts vara ett statsintresse, vilket berättigar till ekonomiskt understöd. Jag för min del anser också, att så i hög grad är fallet. De kräftsjuka, som inte kunna operativt behandlas, ha ju en mycket svår lott. Emellertid kan ju en del av dem få lindring eller bot genom behandling med radium, och på radiumhemmet i Stockholm har samlats en betydande kvantitet radium, en kvantitet, som är större än på något annat håll i landet, kanske större än vad som finnes på alla andra håll i landet sammanlagt. Det är just därför, som hemmet blivit en central för behandling av kräftsjuka, och det är detta, som efter min mening motiverat statsunderstödet.

När man nu läser statsutskottets framställning och statsverkspropositionen, får man emellertid den uppfattningen, att detta skulle vara hela den verksamhet, som bedrivs vid radiumhemmet. Så säges t. ex. i statsverkspropositionen: »Jämte kräftsjukdomens bekämpande har föreningen» — d. v. s. cancerföreningen, som äger radiumhemmet — »nämligen till uppgift att befrämja det vetenskapliga studiet av denna sjukdom. På grund av begränsade ekonomiska tillgångar har föreningen dock sett sig nödsakad att hittills inskränka sitt arbete huvudsakligen till det praktiska bekämpandet av kräftsjukdomarna.»

Den, som läser detta, måste ju få den uppfattningen, att den verksamhet, som bedrivs vid radiumhemmet, består av praktiskt bekämpande av kräftsjukdomarna och i mindre grad, beroende på otillräckliga ekonomiska resurser, därjämte av vetenskapligt studium av kräftsjukdomar. Så är emellertid icke förhållandet. Om man i den årsredogörelse, som cancerföreningen i Stockholm utger — den sista utkomna avser verksamhetsåret 1925 — studerar tablån över de sjukdomsfall, som de sista fem åren där iakttagits och behandlats, finner man, att dessa sjukdomsfall till antalet äro ungefär 10,000 samt att av dessa 10,000 ungefär 6,000 inte röra kräfte utan helt andra saker. Och då har jag ändå tagit begreppet kräfte i den vidsträcktaste bemärkelse, man kan göra, i det jag dit också räknat alla elakartade svulstbildningar av andra slag. Räknar man även detta till kräfte, återstå alltså ändå av de 10,000 sjukdomsfallen icke mindre än 6,000, vilka ingenting hade att göra med kräfte utan fördela sig på allehanda andra sjukdomar. Om man räknar de olika diagnoser, som stå i tablån, finner man, att det är 148 olika andra sjukdomar, som representeras av dessa 6,000 sjukdomsfall.

Det är således påtagligt, att radiumhemmet bedriver en vidlyftig verksamhet utöver bekämpandet av kräftsjukdomarna, och jag kan inte finna, att det är utrett, i vad mån det är ett statsintresse att understödja denna särskilda verksamhet. Dessa andra sjukdomar, som behandlas vid radiumhemmet, äro nämligen till mycket betydande del sådana sjukdomar, som lika väl kunna behandlas vid andra sjukhus här i Stockholm eller i landsorten.

Anslag till
radiumhemmet
i Stockholm.
(Forts.)

Om man tar i betraktande uppgifterna beträffande polikliniken vid radiumhemmet, finner man, att det visserligen inte i tablån är skilt mellan de sjukdomsfall, som äro behandlade på polikliniken, och dem, som ha behandlats på kliniken, således mellan patienter, som ha kommit och gått, och patienter, som varit inlagda på sjukhuset. Men man finner av uppgifterna, att under år 1925 vårdades polikliniskt ungefär 3,300 patienter, och man finner vidare, att av dessa voro 2,000 stockholmare och endast ett mindre antal från andra delar av landet. Det lider intet tvivel, att just bland de polikliniskt behandlade patienterna i särskilt hög grad återfinnas dessa andra sjukdomar, som inte ha med kräfte att göra, och av vilka utan tvivel åtminstone huvudparten kunnat få lika god och lika billig vård på Stockholms stads övriga sjukhus. Det är därför för mig oklart, i vad mån det kan ligga i statens intresse att bevilja detta anslag till polikliniken vid radiumhemmet. Det framgår också av tablån över radiumhemmets verksamhet, att bland de sjukdomsgrupper, som där äro föremål för behandling, finnas sådana, som för undervisningen i invärtes medicin för de blivande läkarna ha stor betydelse. Dit höra särskilt vissa arter av blodsjukdomar, s. k. leukemi o. s. v., vidare lymfgranulomatos och diverse andra sjukdomsformer, som ha betydelse för undervisningen. Någon dylik bedrives inte vid radiumhemmet, utan undervisning i invärtes medicin lämnas vid statens kliniker för detta ändamål, således vid t. ex. karolinska institutets medicinska klinik. Det är därför påtagligt, att det inte kan vara något verkligt statsintresse att understödja vården av sådana sjuka, som kunde få lika god vård på statsklinikerna och som där behövas för undervisningen.

Jag vet inte, om jag har rätt att tala om punkt 61 i detta sammanhang. Där förekommer anslag till resor för patienter, som skola fara till radiumhemmet. Det är ju en mycket viktig och nödvändig sak, men det framgår icke av framställningen, huruvida föreståndaren för radiumhemmet är berättigad att giva sådant anslag också till andra sjuka än kräftpatienter. Om så är förhållandet, om t. ex. föreståndaren har rättighet att ge sådant resebidrag till just de sjuka, som för den statliga undervisningen behövas på annat håll och vilka statliga undervisningsanstalter inte till sitt förfogande ha några medel för att betala de sjukas resor till eller ifrån sjukhuset, kan jag inte finna, att det är en riktigt användning utav statsmedlen.

Jag vill därför till sist säga, att jag inte kan undgå att finna, att staten i någon mån bör reglera utvecklingen av verksamheten vid radiumhemmet, när staten ger bidrag därtill, och att staten inte har anledning att ekonomiskt stödja något annat vid radiumhemmet än vad som är ett verkligt statsintresse, samt vidare, att staten inte heller har anledning att låta understöd utgå för sjukdomsgrupper, beträffande vilka det är ett direkt statsintresse, att de sjuka vårdas på andra håll än vid radiumhemmet. Beträffande resorna kan man också hysa de betänkligheter, jag anförde.

Jag får alltså sammanfatta min uppfattning i denna fråga så: Radiumhemmet är en utmärkt skött institution, som är av största betydelse för behandlingen av de kräftsjuka, och jag anser det vara ett påtagligt statsintresse, att radiumhemmet också får understöd för detta ändamål. Däremot kan jag inte finna det vara utrett, i vad mån det är ett statsintresse att understödja radiumhemmets övriga mycket betydliga verksamhet. Och jag vill tillägga, att jag i vissa avseenden för min del anser, att så icke är fallet. Jag anser därför, att om ordinarie statsunderstöd, som här nu föreslås, skall lämnas, bör också staten ägna större uppmärksamhet än hittills åt en lämplig reglering av radiumhemmets verksamhet.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågakvarande punkten hemställt.

Punkterna 61 och 62.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 63.

Lades till handlingarna.

Punkten 64.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 65.

Lades till handlingarna.

Punkterna 66—68.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 69.

Lades till handlingarna.

Punkterna 70—80.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 81.

Lades till handlingarna.

Punkten 82.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 83.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att, utom annat,

dels besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle från och med den 1 juli 1927 äga tillämpning å landsfogdar samt att i samband därmed rätten för landsfogdarna till expeditiöslösen samt till arvode för försäljning av utmätt fast egendom skulle upphöra;

dels bestämma antalet landsfogdar och dessa befattningshavares placering i lönegrad på följande sätt:

Befattning.

Lönegrad.

24 landsfogdar B 27

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehått en inom första kammaren av herr *A. von Sneidern* m. fl. väckt motion, nr 11, vari hemställts, att riksdagen vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag till löne reglering för landsfogdarna måtte placera landsfogdarna i lönegrad B 28.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, a) att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke måtte vinna riksdagens bifall, samt

b) att herr von Sneiderns berörda motion, I: 11, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

*Ang. löne-
reglering för
landsfogdar.*

Ang. löne-
reglering för
landsfogdar.

(Forts.)

Reservation hade avgivits av herrar *Kvarnzelius* och *Rooth*, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag med den av herr von Sneidern i motionen I: 11 föreslagna ändringen.

Herr statsrådet **Pettersson**: Herr talman! Jag kan icke underlåta att här uttala ett beklagande av, att utskottet ej funnit sig kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag om definitiv löneroglering för landsfogdarna. Jag tror, att det är svårt att förneka, att landsfogdarna intaga en mycket betydelsefull ställning i vår förvaltning. De äro för det första chefer för polisväsendet och högsta åklagare inom länet, och det hänger i det avseendet mycket på, att landsfogdarna äro personer med självständighet, initiativförmåga och gott omdöme. De ha vidare en icke mindre viktig uppgift därutinnan, att de skola vara mellan-händer mellan länsstyrelserna och landsfiskalerna. Det har framkommit mycken kritik öfver den nyordning för fögderiförvaltning, som här genomförts för några år sedan, och det kan inte nekas till, att det nya systemet gnisslat åtskilligt, men skall det kunna något så när tillfredsställande fungera, är det absolut nödvändigt, att landsfogdarnas viktiga poster äro på lämpligt sätt besatta.

Skall man nu kunna få personer, som fylla dessa uppgifter — att vara högsta åklagare i länet och att vara mellanled mellan länsstyrelserna och landsfiskalerna — är det viktigt, att man ser till, att man får en verkligt god rekrytering, men detta önskemål innebär, att man ser till, att landsfogdarna få en något så när tillfredsställande avlöning.

En omständighet, som i detta avseende inte heller bör förglömmas, är den, att landsfogdetjänsterna äro sluttjänster. Det är inte lämpligt att inordna dem så i systemet, att landsfogdarna i regel skulle kunna befordras från sina poster till några andra tjänster. Detta skulle nämligen medföra, att det i stor utsträckning kunde förekomma, att landsfogdarna toge förordnanden inom länsstyrelsen för att vinna befordran inom länsstyrelsen, vilket ej torde vara lämpligt.

De skäl, som jag nu anført, synas mig vara ganska vägande till stöd för förslaget, att landsfogdarnas löneroglering nu skall bli definitiv. Utskottet anser, att denna löneroglering hänger så nära samman med landsfiskalernas, att den bör anstå, tills även denna senare fråga kan komma till avgörande. Därvidlag vill jag emellertid säga, att tyvärr är det nog inte absolut säkert, att landsfiskalernas definitiva löneroglering kan hinna bli klar och komma före nästa år, och då skulle således landsfogdarnas löneroglering ytterligare undanskjutas. Med hänsyn till den ståndpunkt, som utskottet nu intagit, föreställer jag mig emellertid, att det inte finnes stora utsikter att nu få riksdagens beslut att gå i annan riktning, men jag har velat yttra detta därför att jag anser, att riksdagen bör ha det hela klart för sig, när den skjuter upp landsfogdarnas löneroglering.

Herr von Sneidern: Jag beklagar synnerligen livligt, att statsutskottet kommit till det resultat det gjort i den här punkten. Det gäller här en lönerogleringsfråga, och den kanske har i huvudsak betraktats som sådan, men jag vill dock påpeka, att i den kungl. propositionen har rättvisan för tjänstemännen ej satts i främsta rummet, utan vad som har särskilt betonats har varit frågan om rekryteringen till dessa synnerligen viktiga befattningar. Hur viktigt det än är att åstadkomma rättvisa för de enskilda tjänst innehavarna, så är man dock inom riksdagen rätt förhårdad i det avseendet, ty ofta ha trängande lönerogleringar avvisats med hänvisning till den statsfinansiella situationen. Men den synpunkten kan ju ej bli avgörande i denna fråga av den anledningen, där det gäller en mycket liten kår. Å andra sidan kan man också säga, att en liten kår ej bör ha företräde framför en stor.

Vad nu beträffar de enskilda tjänstemännen, så kan saken i viss mån utjämnas genom att det lämnas dem ett tillfälligt lönetillskott av erforderlig storlek. Men vad som är det allvarliga är just rekryteringsfrågan i detta fall. Det har nyss anförts av statsrådet, att han betraktar frågan kanske mest från denna synpunkt, och jag giver honom fullkomligt rätt därutinnan. I fråga om landsfogdetjänsterna har det visat sig, att det är synnerligen svårt att få dem besatta och nyrekryterade på ett lämpligt och fullt tillfredsställande sätt. Till de tjänster, som under den senare tiden hava tillsatts, har det varit mycket få ansökningar, och det har ej varit ett tillräckligt antal sökande för att verkligen få möjlighet till det urval, som man kunde hava önskat. Vid platsernas tillsättande från första början hade man tillgång till en del väl förtjänta kronofogdar, som flyttades över, men när dessa en gång hava kommit till den ålder, att de skola avgå, får man se, hur det går att nyrekrytera kåren. Att döma av de förhållanden, som hittills rått, stöter man då, såvitt jag kan se, på mycket stora svårigheter. Dessa svårigheter äro såvitt jag förstår, närmast beroende därpå, att tjänsterna äro isolerade tjänster, på vilkas innehavare det ställdes ganska höga krav. Landsfogdarna ha ej något kansli, där en ung man kan utbildta sig för att så småningom kunna komma fram till denna tjänst såsom slutpunkt i sin ämbetsmannabana. Aspiranterna få tagas från andra håll, och de skola ha en särskild utbildning. Landsfogdarna måste ha domarkompetens. De skola hava tagit sin juridiska examen, de skola ha fungerat såsom innehavare av domareämbeten, de skola ha den tjänstgöring, som ger kompetens för domareämbete, och dessutom skola de ha en viss praktik som polismän. Varifrån skall man tänka sig kunna taga dessa? Antingen bland länsnotarierna, som då antingen få skaffa sig denna särskilda polisutbildning, eller också skall vederbörande få dispens, vilket även har inträffat. Men dessa äro faktiskt ej tränade på det arbetsområde, vartill de då komma, och således äro de ingalunda de mest önskvärda till dessa befattningar. En annan rekryteringsmöjlighet är att taga dem från landsfiskalerna, men detta förutsätter, att det finns personer med domarkompetens och polisutbildning, vilka först giva sig till landsfiskaler för att så komma fram till landsfogdetjänsten. Detta är naturligtvis något ganska sällsynt, och det betyder, att dessa personer giva sig in på denna bana med den överkompetens, som däri ligger, då för landsfiskalerna helt andra kompetensfordringar finnas. Men för att få personer, som särskilt intressera sig för detta arbete och utbildta sig därför, vet jag åtminstone ingen annan utväg än att man verkligen ställer den lön, som de få till slut efter sitt förberedande arbete, så pass hög, att den verkligen kan vara lockande. Som det nu är ställt har detta visat sig ej vara fallet.

Nu har statsutskottet motiverat sitt avslagsyrkande därmed, att det skulle i vissa avseenden finnas ett samband mellan landsfogdarnas lönefråga och landsfiskalernas, och såsom stöd för denna uppfattning anføres nu någonting, och vad är då detta stöd? Jo, det, att 1924 års statsrevisorer gjorde den anmärkning, att en landsfogde, jag tror det var i Västerbotten, hade företagit vissa tjänsteförrättningar, som rätteligen borde ha tillkommit en landsfiskal. Detta hade föranlett, att hans reseräkningar hade gått upp till ett belopp, som statsrevisorerna funno vara för högt. Nu är det ju så, att landsfogdarna hava skyldighet att såsom åklagare åtaga sig vissa grövre mål, och så ha de rätt att, om det skulle finnas lämpligt, även åtaga sig vissa mindre. Vederbörande landsfogde hade således ej gjort för litet utan tvärtom för mycket. Detta hade resulterat i dessa dyrare reseräkningar. Jag vill ej taga honom i försvar, och länsstyrelsen i Västerbottens län hade, efter vad jag funnit i papperen, även uppmärksammat förhållandet och i sin förklaring till statsrevisorerna meddelat, att den ägnat saken sin uppmärksamhet. Således är detta det enda fall till anmärkning, som har förekommit. Därför att en landsfogde i

*Ang. löne-
reglering för
landsfogdar.
(Forts.)*

Ang. löne-
reglering för
landsfogdar.
(Forts.)

ett fall gjort för mycket skulle detta föranleda, att hela denna lönerogleringsfråga måste ligga till sig och att man borde sammanföra den med frågan om landsfiskalernas löneroglering! Nu är det naturligtvis ej möjligt att så skarpt uppdelade vad en landsfogde såsom åklagare skall göra och vad en landsfiskal skall göra. Man kan ej gå på den skarpa linjen att säga, att detta skall landsfogden göra, och detta får landsfiskalen icke göra, utan det måste finnas på något håll, antingen hos landsfogden eller hos länsstyrelsen, en viss diskretionär befogenhet. Ty sådan kan landsfiskalen vara, och sådana kunna förhållandena vara, att det är klokt, om landsfogden i vissa fall kan gripa in, även då det gäller mindre brott. Å andra sidan förekommer det ej så sällan, att landsfogdarna på grund av sina många göromål nödgas överlämna vissa brott även av grövre beskaffenhet till landsfiskalerna. Men landsfogdarna få då se till, att vederbörande landsfiskaler ha sådana kvalifikationer, att ett dylikt överflyttande kan vara lämpligt. Nu har riksdagen begärt, att det skulle göras en undersökning av Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t har påbörjat den men säger i propositionen, att man har under utredningen ej funnit sådana skäl föreligga, att lönerogleringsfrågan för landsfogdarna borde omedelbart framföras.

Sedan kommer emellertid frågan om sportlerna. Ja, vad är det för sportler. som landsfogdarna ha? Det är vissa lösenbelopp, ytterst obetydliga. Det är vidare rätt till böter, som även äro obetydliga, och så är det ersättning för exekutiva auktioner i den mån, som landsfogdarna få sådana förordnanden. och detta förutsätter jag merendels sker i de mindre länen, där landsfogdarna böra ha bättre tid än i de större. I det län jag tillhör förekomma ej sådana förordnanden.

Hur pass stora belopp det här gäller, framgår av propositionen: det finnes endast 2 landsfogdar av 24, som ha över 2,000 kronor, och 2, som ha över 500 om året, och det roade mig att skaffa en uppgift från min egen landsfogde om vad han i sådana sportelinkomster haft. Under de nio åren — han har nämligen varit med från början av denna institution — har han tillhoppa haft en inkomst av 319 kronor 83 öre. Det är verkligen ej inkomster, som giva anledning till, att man bör försinka och fördröja en löneroglering, som av andra skäl är behöfelig och nödvändig, dels för dem, som äro beroende därav, och dels ur synpunkten av det statsintresse, som ligger bakom.

Endast i en punkt kan jag gå med på vad utskottet uttalat, och det är då utskottet begär, att Kungl. Maj:t skulle taga under öfvervägande, huruvida ej en differentiering av löner kunde vara lämplig för landsfogdarna, ty det är uppenbart, att i de större länen med deras större folkmängd och större avstånd en betydligt större arbetsbörda ligger på dessa tjänstemän än i de mindre länen. Detta är ju ej det enda fall, då det kan vållas vissa svårigheter inom de större länen därav, att en enstaka tjänsteman därstädes får större arbetsbörda än han skulle ha i ett mindre län. Detta förhållande kan ju ej verka lockande, utan det kan tvärtom medföra svårighet att besätta platser i de större länen. En tjänst, som faller mig i minnet just nu, är förste provinsialläkaretjänsterna, som alltid äro svårare att besätta i de större än i de mindre länen.

Ja, nu har statsutskottet med stor enhällighet kommit till detta avstyrkande. Det har skett trots att Kungl. Maj:t har ansett, att löneroglering nu är behöfelig, det har skett trots att samtliga länsstyrelser anse, att den är nödvändig. Det har skett trots att justitiekanslern anser, att det är ett synnerligen stort behov, att saken blir omordnad — justitiekanslern påpekar, att det varit mycket anmärkningar mot åklagarväsendet ute på landsbygden. Trots allt detta säger statsutskottet emellertid nej med endast två reservanter. Det är synnerligen beklagligt. Man förstår, att det nog ej går att rubba förhållandet, men jag skulle vilja göra en framställning till statsrådet att om möjligt taga upp frå-

gan så fort ske kan, även om det ej skulle vara möjligt att till nästa riksdag få landsfiskalernas lönefråga framlagd. Man får väl säga, att den motivering, som statsutskottet kommit med för sin ståndpunkt, är realiter mycket svag, men det är även ganska tvivelaktigt, vartåt man särskilt syftar. Och det är synnerligen goda skäl för Kungl. Maj:t att i denna sak ej förtröttas utan ur den rena statsnyttans synpunkt åter föra fram frågan.

Ang. löne-
reglering för
landsfogdar.
(Forts.)

I detta anförande instämde greve *Spens*.

Herr **Schlyter**: Jag skall be att få helt och hållet instämma med de talare, som här ha yttrat sig angående behovet av förbättrade lönevillkor för landsfogdarna. Det finnes emellertid ett skäl som gör, att det icke är lämpligt att nu skrida till en definitiv lönerreglering, och det skälet ligger från min synpunkt sett i ett av departementschefen i statsverkspropositionen gjort uttalande, vid vilket man torde kunna sätta ett frågetecken. Det heter där: »Av än större betydelse blir tillgången till kompetenta landsfogdar med hänsyn därtill att, i vilken riktning en blivande processreform än kommer att läggas, den säkerligen kommer att ställa större krav än för närvarande på innehavarna av landsfogdetjänsterna eller däremot svarande befatningar.»

Nu förhåller det sig så, att processkommissionen i sitt förslag icke tänker sig, att landsfogdarna i framtiden skola bliva överåklagare inom länen, utan kommissionen tänker sig en fullt fristående, icke till länsstyrelserna knuten åklagarekår, medan landsfogdarna skulle kvarstå som polischefer. Detta gör, att det ju ej kan vara så lämpligt att nu, innan man vet, vilken ställning regeringen kommer att taga till den blivande åklagareorganisationen, binda sig vid en definitiv lönerreglering för landsfogdarna, byggd på den förutsättningen, att de skola komma att i framtiden bliva överåklagare inom länen.

På detta skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr **von Sneidern**: Jag kan ej underlåta att uttala den förhoppningen, att det ej skall få anstå med lönerregleringen för landsfogdarna, till dess processkommissionens vittfamnande förslag kommit att bringas i verkställighet. Det skulle väl vara att framflytta den alltför långt, och det skulle innebära en alltför stor orättvisa mot denna kår.

Vidare framförde herr Schlyter den synpunkten, att åklagarväsendet på landsbygden ej borde vara förbundet med landsfogdarna, utan att man härtill skulle ha andra tjänstemän. Ja, men även dessa platser lär man väl ej kunna taga från det blå, utan även för dem behövas väl kompetensfordringar, som ungefär motsvara de nuvarande, så att även för denna blivande kårs rekrytering skulle det väl vara av värde att ha tillgång till en kår sådan som landsfogdarnas, som är väl utbildad för sin verksamhet.

Herr **Schlyter**: Med anledning av det senaste yttrandet skall jag be att få tillägga ett ord, som jag glömde att säga nyss. Då statsutskottet säger, att till frågan om landsfogdarnas löneförmåner återkommer utskottet i annat sammanhang, så ber jag att få uttala den förhoppning, att när statsutskottet återkommer till frågan om en tillfällig löneförbättring för landsfogdarna, utskottet måtte tillgodose alla de skäligena anspråk, som landsfogdarna hava att få uppbära en lön, svarande mot deras nuvarande arbete.

Herr **Kvarnzelius**: Herr förste vice talman! Då jag nu ber att få säga några ord, är det ej för att här göra något yrkande. Jag känner förhållan-

Ang. löne-
reglering för
landsfogdar.
(Forts.)

dena tillräckligt väl i båda kamrarna för att inse det hopplösa i att här kunna förmå riksdagen att fatta ett annat beslut än vad statsutskottets majoritet kommit till. Jag vill endast ytterligare stryka under vad den siste ärade talaren här nu senast yttrade om nödvändigheten av, att skälig hänsyn toges till det berättigade i kravet på bättre avlöningsförhållanden för landsfogdarna. När frågan om tillfällig löneförbättring åt tjänstemän i allmänhet kommer före här i kammaren, så måste ju statsutskottet, sedan nu Kungl. Maj:ts proposition om definitiv löne reglering för landsfogdarna ej blivit bifallen, taga upp frågan om sådan tillfällig löneförbättring även för landsfogdarna. Jag vill redan nu hava sagt att denna löneförbättring då icke får tillmätas allt för snävt.

Vidare vill jag, då jag nu har ordet, säga, att jag hoppas, att ej den siste ärade talaren, när han fäste uppmärksamheten på vad den blivande processreformen kommer att innehålla, därmed ville framhålla nödvändigheten av att dröja med en definitiv löne reglering för landsfogdarna, tills den frågan fått sin lösning. Det skulle verkligen vara i hög grad beklagligt, ifall denna visserligen ej stora tjänstemannagrupp, men dock en tjänstemannagrupp av den betydelse för landet, som det här gäller, skulle få ha sin avlöningsfråga oreglerad så många år framåt i avvaktan på, hur riksdagen kan komma att ställa sig beträffande ett kommittéförslag, som ligger under Kungl. Maj:ts prövning. De krav, som man måste ställa på en god landsfogde, kan man ej få behörigen tillgodosedda med den löneställning, som landsfogdarna för närvarande intaga. Det är, som tidigare har omnämnts, så, att det här gäller sluttjänster. Man måste lita till landsfogdarnas förmåga att själva ordna sin verksamhet utan egentlig handledning av någon överordnad. De arbeta visserligen under länsstyrelsen men i mycket hög grad vid sidan av länsstyrelsens övriga uppgifter, och därför måste man räkna med, att dessa personer skola hava självdisciplin och en ganska god förmåga att själva bedöma, vad de böra göra för att fylla sin uppgift. Och det är tydligt, att man med hänsyn till deras inspektion över landsfiskalerna och deras medelsförvaltning och annat dylikt måste ställa sådana krav på landsfogdarna, att dessa krav ej stå i en skälig relation till den löneställning, som de för närvarande hava.

Då jag emellertid nu ej gör något yrkande så är det ej därför, att jag ej anser, att vad Kungl. Maj:t här har föreslagit är mycket väl värt allt beaktande och förtjänt av bifall, utan det är uteslutande med hänsyn till det hopplösa i att här försöka sig på att få riksdagen att fatta något annat beslut, sedan statsutskottet på sin tredje avdelnings inrådan intagit den negativa ståndpunkt, som det här gjort.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 84—92.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. höjning
av femte
huvudtitelns
kommitté-
anslag.

Punkten 93.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att höja det ordinarie reservationsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, nu 100,000 kronor, med 50,000 kronor till 150,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten yttrat:

»Utskottet, som förutsätter, att den av Kungl. Maj:t föreslagna höjningen av förevarande anslag är av tillfällig natur, har ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa, att riksdagen må höja det ordinarie

reservationsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, nu 100,000 kronor, med 50,000 kronor till 150,000 kronor.»

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Vennersten, Widell, Rooth, Wiklund, Olsson* i Blädinge, *Persson* i Fritorp, *Järte* och *Jönsson* i Revinge, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet förutsätter, att den av Kungl. Maj:t föreslagna höjningen av förevarande anslag är av allenast tillfällig natur.

Vad angår den av departementschefen omnämnda frågan om tillsättandet av en ny — sannolikt därefter permanent — delegation för samarbetet med internationella arbetsbyrå i Genève, får utskottet erinra därom, att sedan ett särskilt socialråd numera placerats i Genève som förmedlande organ mellan arbetsbyrå och vederbörande svenska myndigheter, behovet av sagda delegation, därför nu synes mindre än 1922, då den förutvarande delegationen indrogs.

Utskottet hemställer, att riksdagen må höja det ordinarie reservationsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, nu 100,000 kronor, med 50,000 kronor till 150,000 kronor.»

Herr Nilsson, Petrus: I utskottets behandling av ifrågavarande punkt har jag ej deltagit. I så fall hade jag kommit att ansluta mig till reservationen. I fråga om beloppets storlek finnes det ingen skiljaktighet mellan utskottets förslag och reservanternas, ehuru man beklagligtvis ej kan undgå att uppmärksamma, att man nu måste höja detta belopp med 50,000 kronor. Det är endast rörande motiveringen, som det föreligger någon skiljaktighet. Reservanternas ifrågasätta, huruvida det nu kan anses behöfligt att tillsätta den särskilda delegationen uti Genève. Herr Thorsson avskaffade 1922 den delegation, som då fanns. Det torde för närvarande ej vara större behov av en dylik delegations inrättande, än det har varit under de senare åren, i synnerhet som det nu finnes ett permanent socialråd i Genève inrättat av svenska staten, vilket naturligtvis väl kan tillgodose de förbindelser, som behöva upprätthållas mellan internationella arbetsbyrå och de svenska myndigheterna. Och för övrigt säges det ej, hur denna delegation skall vara inrättad, huruvida den skall lyda under utrikesdepartementet eller under socialdepartementet, eller hur den skall organiseras. Jag anser därför, att riksdagen här bör iakttaga en viss försiktighet, när ej större behov av vad som här ifrågasättes kan påvisas, och jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Walles: Herr talman! Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets motivering. Delegation för samarbetet med internationella arbetsbyrå i Genève har genom erfarenheten visat sig vara nödvändig för det socialpolitiska samarbetet och det är av vikt att Sveriges intressen därvidlag handhavas på bästa möjliga sätt, vilket även av departementschefen framhållits. Socialstyrelsen har likaledes funnit, att övervägande skäl tala för, att denna delegations verksamhet återupptages.

Det är alldeles uppenbart, att en delegation sådan som den här ifrågasatta, sammansatt av representanter för såväl arbetsgivar- som arbetarorganisationerna och utrustad med den mångsidiga kunskap, som en dylik delegation besitter på detta speciella område, skall vara bättre skickad än de olika ämbetsverken att förbereda de ärenden, varom här är fråga. Såsom det nu är ordnat, skola de frågor, som föreläggas de här ifrågavarande internationella konferenserna, behandlas i en mängd ämbetsverk, såsom socialstyrelsen, pensionsstyrelsen, medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen, kommerskollegium, riksförsäkringsanstalten etc. Då dessa ämbetsverk sortera under olika departement, må-

Ang. höjning
av femte
huvudtitelns
kommitté-
anslag.
(Forts.)

Ang. höjning
av femte
huvudtitelns
kommitté-
anslag.
(Forts.)

ste även flera departement taga befattning med ärendena. Det är ju tydligt, att det är långt mera praktiskt och ändamålsenligt, att det finnes ett centralt organ, som kan följa och sammanhålla dessa frågor. Detta skulle ge en mera enhetlig och tillfredsställande behandling av ärendena. Det lär ha hänt, att vissa förekommande frågor fått en så otillfredsställande förberedande behandling inom vederbörande departement, att ett upprepande härav icke bör få äga rum. Att något dylikt även kan i fortsättningen inträffa vore förklarligt, då nödig specialkunskap icke står till buds.

Herr Nilsson har nu här frammanat vår vördade Thorssons skugga. Jag vill säga, att om Thorsson nu hade levat och varit här närvarande, är jag förvissad om, att han för sin del skulle varit med på den sida, som vill återupp-
rätta delegationen, ty han var icke den man, som tvekade, då det gällde att rätta till förefintliga missförhållanden.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder framkomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt med godkännande av utskottets motivering samt vidare på bifall till utskottets hemställan med godkännande av den motivering, som förordats i den av herr Vennersten m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 94.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 95.

Lades till handlingarna.

Punkterna 96 och 97.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 166, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. förvärv
av nyttjande-
rätten
till Tuna
bergslags
allmänning.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av den nyttjanderätt till Tuna bergslags allmänning i Södermanlands län, som må tillkomma Tunabergs kopparverk.

I en till riksdagen den 21 januari 1927 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 74, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att kronan finge med ägaren av Tunabergs kopparverk träffa avtal om upplåtande till kronan av den rätt, kopparverket kunde hava till Tuna bergslags allmänning, mot en ersättning av 30,000 kronor att utgå ur domänfondens medel.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Herr Reuterskiöld: Herr talman, mina herrar! Då jag läste detta utskotts-
betänkande, var det ett par ord, som jag särskilt fäste mig vid, och det är egentligen den viktigaste punkten i betänkandet. Det heter: »En viss betänksam-

het mot förslaget har hos utskottet förefunnits.» Varför? frågar man sig, men man får icke något svar i utskottsbetänkandet. Om man emellertid erinrar sig vad som beslöts vid urtima riksdagen 1919, och ser saken i sitt sammanhang, betyder det helt enkelt, att riksdagen här föreslås att bifalla en kungl. proposition, som medför, att 30,000 kronor betalas för ingenting.

Vid urtima riksdagen 1919 beslöts på vederbörande utskotts hemställan, att skatteköp icke vidare skulle äga rum, vilket även gällde Näfvekarvns bruk som ägare av Tuna bergslags allmänning i Södermanlands län. Därpå hette det i beslutet: »dock att Näfvekarvns bruks aktiebolag, som anhängiggjort och fullföljt ansökning att såsom ägare av Tunabergs kopparverk i nämnda ordning skatteköpa vissa genom skattläggning enligt berörda författning uppkomna hemman å Tuna bergslags allmänning i Södermanlands län, eller dess rättsinnehavare skulle äga att av statsmedel utbekomma ersättning för de kostnader, som varit förenade med ansökningen och dess fullföljande, vilken ersättning i brist av åsämjande skulle på statsverkets bekostnad bestämmas genom tre skiljemän av vilka länsstyrelsen skulle utse en, sökanden eller hans rättsinnehavare en och domaren i orten den tredje.» Härom förmåles, såvitt jag kan se, ingenting i propositionen och ingenting i utskottsbetänkandet.

Efter riksdagens beslut på hösten 1919 utfärdades ett kungl. brev till Konungens befallningshavande i Södermanlands län med förständigande att förverkliga detta riksdagens beslut. I anledning därav tillsattes, då man icke kunde komma överens med Näfvekarvns bruks aktiebolag som ägare av Tuna bergslags allmänning, en nämnd på sätt i beslutet angavs, vilket jag tror skedde den 6 februari 1920. Så långt har jag kunnat följa ärendet på den korta tid, som stått mig till buds. Det har varit mycket svårt att få reda på detta. Man trodde först, att domänstyrelsen skulle känna till saken, men så var icke fallet. Efter hand har man emellertid lyckats få dessa uppgifter, som kommit mig till handa i dag. Där stannar det emellertid. Jag vet icke, vad nämnden beslutat. Antagligen har den efter 1920 kommit till ett resultat, och förmodligen har ersättningsbeloppet också blivit utbetalt; i varje fall har det förts förhandlingar om saken. Om nu detta belopp blivit utbetalt, vad betyder det? Jo, det betyder, för såvitt jag kan läsa juridiska handlingar, att den skatteköpsrätt, som Näfvekarvns bruk fått sig tillerkänd genom högsta domstolens utslag 1908, vilken skatteköpsrätt icke var förverkligad, när riksdagen fattat sitt beslut, helt och hållet har upphört för bruket, och bruket har fått ersättning för alla kostnader, som det förgäves haft för förverkligandet av denna skatteköpsrätt.

Nu finnes i Nytt juridiskt arkiv ett referat av Kungl. Maj:ts dom 1908, på vilken man stöder sig. Men rubrikerna i Nytt juridiskt arkiv äro icke alltid rättvisande, varför det kan hända, att man, om man läser rubriken och dömer därav om innehållet, kommer till felaktigt slut. Här torde ett sådant förhållande föreligga. Rubriken säger, att kopparverket »tillerkänts ej mindre nyttjanderätt till en bergslagsallmänning» etc., och på denna rubrik bygger man hela resonemanget, att högsta domstolens dom 1908 innebar ett godkännande av en nyttjanderätt till Tunabergsallmänningen. Av referatet av den av tre justitieråd uttalade mening, som blev högsta domstolens beslut, framgår emellertid icke detta, så vitt jag kan förstå. I underrätterna hade man ogillat kronans talan med yrkande att återfå Tunabergsallmänningen, vilken talan hade grundats på att nyttjanderätten vore förverkad. Nedre justitierevisionen hemställde, sedan vittnesförhör anordnats, om bifall till kronans talan, varpå i högsta domstolen tre justitieråd gingo på nedre justitierevisionens mening, medan tre justitieråd kommo till ett annat slut. Dessa tre justitieråd, som dikterade högsta domstolens dom, stödde sig emellertid icke därpå, att nyttjanderätten bestode, utan därpå, att en skatteköpsrätt uppstått, vilken vunnit laga kraft och

Ang. förvärv
av nyttjande-
rätten
till Tuna
bergslags
allmänning.
(Forts.)

Ang. förvärv
av nyttjande-
rätten
till Tuna
bergslags
allmänning.
(Forts.)

icke kunde förverkas genom att det senare visade sig, att driften vore nedlagd. Det står uttryckligen i deras yttrande: »och emedan detta utslag, varigenom ägarne av kopparverket i den av Kungl. Maj:t föreskrivna ordning erhållit rättighet att skatteköpa viss del av allmanningen, vunnit laga kraft, samt den omständigheten, att de enligt bergskollegiets utslag den 5 juli 1757 gjorda försättningar och givna villkor för nyttjanderättsupplåtelsens bestånd i ett eller annat avseende saknades eller eftersatts, icke kunde leda därtill, att rättigheten till den för kopparverket enligt kammar- och kommerskollegiernas berörda utslag bibehållna del av allmanningen förverkats, utan ägarnes av kopparverket rätt till skatteköp måste anses hava på grund av detta utslag med bindande verkan avgjorts» etc. Emedan bruket fått en skatteköpsrätt och denna uppkomna rätt icke kunde påverkas av den bevisade nedläggningen av bruksdriften, ogillades alltså kronans talan. Innan skatteköpet blivit fullbordat, upphävde dock riksdagen hela institutet skatteköpsrätt i fråga om sådana fall som Tunabergs allmänning, men medgav, att ägarna av Tunabergs kopparverk, som haft kostnader för att erhålla skatteköp och nu icke kunde få detta fullbordat, skulle få ersättning för sina kostnader. Detta riksdagens beslut hava tydligen ägarna av Tunabergs kopparverk tagit i anspråk, och i och med detta kan jag icke förstå annat än att den skatteköpsrätt de skulle ha haft är helt försvunnen.

Om nu skatteköpsrätten är borta och om det vidare, såsom av den kungl. propositionen framgår, är säkert, att driften är nedlagd bl. a. på grund av bristande tillgång på malm, är det uppenbarligen åtminstone tvivelaktigt, om ägarna av kopparverket överhuvud hava någon rätt alls. Man vill nu lösa denna fråga genom att säga: »Det finns en rätt, men det är tvivelaktigt, vad den innehåller eller om den har något innehåll alls, och för att få den bort ur världen, vilja vi betala 30,000 kronor.» Man vet icke, vad rätten innehåller, men man anser, att rätten finnes. Och vad är det för en rätt man här avser? Jo, det är den *nyttjanderätt*, som Kungl. Maj:ts utslag 1908 *icke* tillerkände ägarna, i ty att i utslaget avsågs en skatteköpsrätt.

Jag kan, mina herrar, omöjligen finna, att det är skäl, att riksdagen nu betalar 30,000 kronor för detta, efter det staten sannolikt betalat icke så ringa belopp förut, fast ingenting upplysts härom. Under sådana förhållanden skulle jag, herr talman, närmast hava varit benägen att föreslå återremiss till utskottet, men eftersom frågan här kommit före så sent, att andra kammaren, där saken icke blivit förd på tal, redan fattat sitt beslut, tjänar en återremiss ingenting till. Därför ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Andersson, Elof: Herr talman! Jag skall tillåta mig att med några ord beröra de spörsmål, som stå i samband med detta utskottsutlåtande.

Den föregående ärade talaren gjorde gällande, att Tunabergs kopparverk numera icke skulle hava någon rättighet till den allmänning, som här är i fråga. Om denna sak kan man ju tvista. Inom utskottet har ju även uttalats en viss betänksamhet mot förslaget att lämna ägaren av kopparverket en ersättning av 30,000 kronor. Å andra sidan har det icke kunnat med någon bestämdhet påstås annat än att Tunabergs kopparverk ännu har nyttjanderätt till allmanningen. Då man, såsom ju också den siste ärade talaren framhållit »velat försöka få denna fråga ur världen», har utskottet ansett, att det är bättre att betala den ersättning å 30,000 kronor, som nu föreslås, än att låta frågan gå till process, som kanske skulle draga många år, innan den bleve avgjord. Under tiden skulle emellertid allmänningens torpare — ett trettiotal eller så — icke kunna få sina önsknings uppfyllda att friköpa sina lägenheter. Dessa skäl ha varit för utskottet avgörande. Utskottet har alltså övervunnit sin

betänksamhet och kommit till det slutresultatet, att ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition vore den bästa och enklaste lösningen av det ganska invecklade spørsmålet.

Jag tillåter mig, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. förvärv
av nyttjande-
rätten
till Tuna
bergslags
allmänning.
(Forts.)*

Herr statsrådet **Hellström**: Då detta ärende var föremål för beredning inom departementet, ställde jag mig mycket tveksam till hela spørsmålet. Herr Reuterskiöld har nu här gjort gällande, att Tunabergs kopparverk icke skulle hava någon rättighet alls till ifrågavarande markområde, och då jag gick igenom handlingarna, framstod det för mig som lekman såsom ganska sannolikt, att så borde vara förhållandet. Jag ansåg emellertid, att jag icke hade några förutsättningar att kunna göra några undersökningar på detta område från rent juridisk synpunkt utöver dem, som verkstälts av departementets tjänstemän och dessutom av alla de olika ämbetsverk, som yttrat sig i ärendet. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att detta ärende varit underställt prövning av kommerskollegium, kammarkollegium, statskontoret och justitiekanslersämbetet. Då även i dessa ämbetsverk finnas synnerligen framstående jurister, som undersökt frågan och funnit saken vara tveksam samt förordat det föreliggande förslaget att göra upp saken förlikningsvis, tyckte jag, att det var allt skäl att underställa förslaget riksdagens prövning.

De av herrarna, som voro med här 1917, torde erinra sig, att vi då hade denna fråga uppe. Det var då meningen, att kopparverket skulle få inlösa allmänningen för en summa av bortåt 600,000 kronor. I båda kamrarna fördes ganska långa debatter i frågan. Kungl. Maj:ts förslag bifölls i denna kammare men avslogs i andra kammaren, på grund varav frågan förföll. Vad som då närmast var bestämmande för riksdagens ställningstagande var hänsynen till de 34 torpare, som funnos på allmänningen. Enligt det då föreliggande kungl. förslaget skulle endast tre av innehavarna av de ifrågavarande torpställena få en viss rätt till de av dem innehavda lägenheterna; denna rätt skulle dock icke sträcka sig längre än att vederbörande lägenhetsinnehavare skulle få bruka sina ställen till döddagar. Däremot ansåg man sig icke kunna göra någonting för de 31 övriga torparna. Skälet, att hänsyn borde tagas till ifrågavarande torpare, verkade ju inte tillräckligt övertygande i denna kammare, som biföll förslaget om att försälja allmänningen, men i andra kammaren var detta skäl utslagsgivande. I debatten framhölls här bland annat, att om man lade huvudvikten vid önskemålet att rädda dessa små jordbruk, kunde man gå en billigare väg genom att lämna en viss ersättning till det bolag, som ansåg sig ha rätt till allmänningen, för att därigenom möjliggöra för torparna att få sitta kvar på sina ställen.

Då saken nu låg så till och då man med kändedom om det sätt, varpå dylika saker bruka skötas, kunde utgå ifrån att en blivande rättegång beträffande kronans rättighet till området skulle komma att draga icke bara lång tid utan också stora kostnader, som kanske — därpå kunde man inte vara säker — icke skulle bli så mycket lägre än 30,000 kronor — ansåg jag för min del att det vore lämpligt att träffa den föreslagna överenskommelsen, även om det icke var alldeles uppenbart, att ifrågavarande bolag hade någon klar rätt att åberopa. Det vore bättre att taga en mager förlikning än en fet process.

Jag vill nämna detta motiv till att Kungl. Maj:t har framlagt det föreliggande förslaget. Såvitt jag kan finna, har man icke mycket att vinna genom att nu avslå framställningen, utan frågan torde, särskilt med hänsyn till torpinnehavarna, få den lyckligaste lösningen, därest första kammaren nu fattar samma beslut, som andra kammaren redan har fattat, d. v. s. bifaller utskottets förslag.

Ang. förväru
av nyttjande-
rätten
till Tuna
bergslags
allmänning.
(Forts.)

Herr **Reuterskiöld**: Jag förstår mycket väl, att nu liksom i alla tidigare debatter framhäves dessa torparens friköpsrätt såsom det avgörande momentet vid bedömandet av det ena eller det andra förslaget. När jag 1919 deltog i denna frågas behandling, stod jag på den ståndpunkten, att domstolens skatteköpsutslag skulle gälla, och jag var därför emot att skatteköpsrätten för bruket skulle upphävas. Riksdagen fattade emellertid ett annat beslut.

Herr statsrådet har nu mycket riktigt erinrat om att den allmänning, det här gäller, har av kopparverkets ägare en gång ansetts vara värd 600,000 kronor — detta är en ungefärlig siffra. För samma objekt äro kopparverkets ägare nu beredda att taga 30,000 kronor. Deras egen uppskattning av allmänningens värde måtte väl i alla fall hava förändrats högst betydligt, när de taga 30,000 kronor för det, för vilket de en gång ville ha 600,000 kronor. Jag undrar, om detta icke beror på att de inse, att det inte förefinnes någon rätt alls för dem.

Jag ger herr statsrådet rätt i att här äro hörda kommerskollegium, kammarkollegium, statskontoret och justitiekanslersämbetet. Går man till de tre förstnämnda ämbetsverkens yttranden, får man icke den ringaste ledning, ty de förutsätta endast, att det finnes en rätt till allmänningen för kopparverkets ägare. Den enda myndighet, som yttrat sig om frågan, huruvida det föreligger någon rätt, är justitiekanslersämbetet, men detta går en mycket underlig och slingrande väg. Ämbetet säger nämligen, att ämbetet kan aldrig tro, att riksdagen menat, att nyttjanderätten skulle upphävas därigenom, att skatteköpsrätten upphävdes. Ja, riksdagen har naturligtvis aldrig *kunnat* uttala sig om en fråga, som då icke förelåg. Det var endast frågan om skatteköpsrätten, som förelåg. Vidare hänvisar ämbetet till en kungl. kungörelse den 17 oktober 1919, nr 660. Jag har läst denna kungörelse. Jag har förgäves i denna kungörelse sökt efter ett enda ord om Tuna bergslags allmänning. Denna kungörelse avser ett annat ärende, som förelåg vid samma riksdag, angående skatteköpsrättens upphävande, men den angår icke det särskilda fallet med Tuna bergslags allmänning. Under sådana förhållanden kan jag icke finna, att justitiekanslersämbetets uttalande är så synnerligen förträffligt. Det kunde ju under dessa omständigheter hava förväntats, att även chefen för justitiedepartementet kunde hava deltagit i denna frågas beredning.

Man säger nu, att man bör hellre taga en mager förlikning än en fet process. Det kan väl så tyckas i många fall. Men när, såvitt jag förstår, alla skäl tala för att en dylik process icke skulle kunna få mera än en utgång och då vidare alla skäl tala för att ett så affärsmässigt klokt subjekt som ägaren till Tunabergs kopparverk — vem det än må vara i denna stund, ett affärssubjekt är det väl i varje fall — icke offerar pengar på något onödigt, tillåter jag mig ändå tvivla på att denna process skulle draga så synnerligen lång tid eller kostnad. Jag vidhåller mitt yrkande, herr talman.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 12 och 17 i förordningen om frihamn den 15 november 1907 (nr 117), bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om årligt understöd åt eldaren vid riksbankens avdelningskontor i Kalmar C. J. Ohlsson;
nr 29, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning rörande om- och påbyggnad av riksbankens fastighet i Östersund;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för överläkare vid vissa statsunderstödda kustsanatorier samt för vissa dövtumpräster; samt

nr 31, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande pensionering av besiktningsmän vid under offentlig kontroll ställda slakterier.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckt motion angående ändring i visst syfte av 8 § i lagen angående köttbesiktning och slakthus, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Avgåvos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 333, av herr *Frändén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till uppförande och drift av en för Jämtlands län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium);

nr 334, av herr *Fehr*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av reservpersonalens avlönings- och pensionsförmåner m. m.; samt

nr 335, av herr *Lithander*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av reservpersonalens avlönings- och pensionsförmåner m. m.

Herr *Gabrielsson* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 336, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

Denna motion hänvisades till jordbruksutskottet.

Herr *Andersson, Karl*, avlämnade en av honom och herr *Bergström, Albert*, undertecknad motion, nr 337, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Denna motion blev på begäran bordlagd.

På framställning av herr förste vice talmannen medgav kammaren, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.33 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 1 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollen för den 26 och den 29 nästlidne mars.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 100, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare m. m.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående forskarstipendier för docenter vid universiteten och karolinska institutet;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk reglering av lönen för biskopen i Lunds stift;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till restaurering av gamla gymnasiebyggnaden i Karlstad;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av ett markområde för anläggande av väg till folkskoleseminariet i Lund m. m.;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för vissa lärare vid folk- och småskolor att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring vid lotsbarnskola;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnaderna för anläggning av en brännoljecistern vid flottans station i Karlskrona;

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för styckjunkaren i Göta artilleriregemente A. U. Olsson från viss ersättningskyldighet;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till uppvärmning av det s. k. kungshuset i Karlskrona;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inlösen av en fastighet i den s. k. Djurgårdsstaden;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av arbetskrafterna vid nationalmusei avdelning för depositioner och slottssamlingar;

nr 111, i anledning av väckt motion angående restaurering av Ovanåkers församlings kyrka m. m.; samt

nr 112, i anledning av väckta motioner om beredande av möjlighet att förlägga repetitionsskolas båda årskurser till ett och samma läsår.

Anmäldes och godkändes bankoutsjottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för överläkare vid vissa statsunderstödda kustsanatorier samt för vissa dövtumpräster; och

nr 114, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande pensionering av besiktningmän vid under offentlig kontroll ställda slakterier.

Anmäldes och bordlades konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckta motioner om minskning av riksdagsmännens arvode; samt

nr 16, i anledning av väckta motioner dels om lagrådets avskaffande dels ock om ändring i lagrådets organisation.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Andersson, Karl*, och herr *Bergström, Albert*, väckta motionen nr 337, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 6, första lagutskottets utlåtanden nr 25—27 och första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

Avgåvos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 338, av herr *von Sneidern* och herr *Dahl, Adolf*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till socialstyrelsen m. m.; och

nr 339, av herr *Möller* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten.

Herr *Bergström, Albert*, väckte en motion, nr 340, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förläggande av 1:a flygkåren till Västerås m. m.

Denna motion blev på begäran bordlagd.

Avgåvos och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:

nr 341, av herr *Gustafsson, Karl*, och herr *Anderson, Erik*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet m. m.; samt

nr 342, av herr *Andersson, Henrik*, i samma ämne.

Herr *Nilsson, Petrus*, avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 343, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till taxeringsförrättning.

Denna motion hänvisades till första särskilda utskottet,

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.41 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.